

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXVI.

ŠTEV. 9.

LJUBLJANA,
1./IX. 1925.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVI
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Ob 25 letnici Slomškove zveze, Janko Grad. — Delo Slomškove zveze v 25 letih, Anica Lebar. — Reforma naše šole, Dr. Josip Jeraj. — Učiteljevo izvenšolsko delovanje, Stanko Tavželj. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Ob 25letnici Slomškove zveze.

1900

Govor na zborovanju Slomškove zveze v Ljubljani,
dne 9. julija 1925.

1925

Janko Grad.

Bratje in sestre! Bilo je pred 25 leti, ko je zbrala mati okoli sebe svoje sinove in hčere ter jih nagovorila nekako takole:

»Sinovi moji in hčere moje! Raztreseni ste širom slovenske domovine, kjer širite prosveto med narodom, kjer učite in vzgajate narodovo največje, najdragocenejše premoženje — mladino, ki jo učite ljubiti Boga, domovino, bližnjega ter se trudite za nje časni in večni blagor.

Vi vsi ste si izvolili za vzor velikega sina slovenske domovine, A. M. Slomška. Kakor je on, tako posvečate tudi vi vse delo, ves trud, vse veselje, pa tudi vse gorje mladini in narodu, iz katerega ste izšli.

Enega duha ste in enih misli. Trdno ste vsi prepričani, da nobeno delo ni uspešno brez blagoslova z nebes.

»Prišla sem, da vas zberem in združim v veliko družino ob toplem domačem ognjišču, kjer se boste skupno

ogrevali za svoje velike, svete ideale, da se boste skupno v strnjениh vrstah bojevali za svoja načela.

Za mater, za vodnico se vam ponudim. ‚Slomškova zveza‘ se imenujem in v imenu vašega velikega vzornika Slomška vas vabim pod svoje okrilje. Pod svojim praporom bom zbirala in združevala vse katoliško misleče in po katoliških načelih živeče in delujoče učitelje in učiteljice.

Bodite mi zvesti sinovi in zveste hčere, jaz pa vam bom zvesta, ljubeča mati!«

Pa je razprostrla mati Slomškova zveza svoje materinske roke, sinovi in hčere pa so se jih oklenili z vsem zaupanjem ter so obljubili materi ljubezen in zvestobo — do groba.

Sklenjena je bila nerazdružljiva vez med materjo in deco.

Ponosno je stala mati v krogu svojih zvestih sinov in hčera, iz src vseh pa se je dvigala pred prestol Vsemogočnega vroča molitev:

»Ti, ki si ustvaril nas kot listja, trave,
blagoslovi hčere, sine majke Slave!«

Pa ni še izzvenela molitev pod oblake, že je zaoril krik — in psovke ter zbadljivke so padale kot toča — na mater in deco. Začuden so se ozrli sinovi in hčere na mater ter so jo vprašali: »Mati, kaj naj pomeni vse to? Zakaj nas zasmehujejo in zaničujejo? Kaj smo jim storili, mati? Povej!« »Ničesar niste zakrivali, dragi moji. Poglejte naš prapor! Križ se blesti na njem in okrog njega naše geslo: Bogu srca! Mladini ljubezen! Narodu moč! Domovini zvestobo! — Križ ste si izvolili in Njega, ki je umiral na njem, in zato vas zaničujejo, zato zasmehujejo. Vam pa bodi križ veliko, častno znamenje trpljenja — pa tudi znamenje vstajenja! —

Trnjeva bo naša pot skozi življenje, kot je bila trnjeva pot našega Boga, ki ga je vodila v trpljenje in smrt na Kalvarijo — a potem v zmagoslavje. Ali ni rekel: »Vsi, ki ste moji, zadenite svoj križ na rame in pojdite za menoj!« — Le pogumno za križem — ljubi moji — saj je na njem Bog, ki je z nami — in če je z nami On, kdo bo proti nam?«

Pa je šla mati z visoko dvignjenim praporom po lepi slovenski domovini, za njo pa so šli njeni zvesti sinovi in zveste hčere.

Hodili so po mestih — lepih, bogatih. Marsikak vzklik jim je zadonel v pozdrav in mnogo cvetov je padalo na njihov prapor — pa tudi mnogo kamnov »hlapcev«, »brezdomincev« in »prodancev«.

Hodili so po naših vaseh. Kar gremeli so navdušeni klici: »Pozdravljeni, blagoslovljeni vi strelci! Srčno pozdravljeni vi vsi, ki ste si naredili težko nalogo, da nam pomagata ohraniti naši najdražji svetinji: vero naših očetov in milo govorico naših mater! Blagoslovljeni naši pionirji!«

Pot je vodila našo družino po zelenih in cvetočih livadah, skozi rodovitna polja — in njene vrste so se množile, njihovo navdušenje je raslo. Pa so hodili tudi po trdi, kamniti poti in ostro kamenje jih je

zbadalo — o, tako zbadalo! In zaostal je marsikdo in se poslovil — za vedno. Z materinsko božajočim pogledom jih je motrila mati — pa je šla s svojimi zvestimi dalje in dalje — ter prapora s križem ni povabila.

In napočil je za nas Jugoslovane oni veliki, blagoslovljeni dan, dan našega ujedinjenja. Našo družino je vodila pot preko slovenskih mej k dragim bratom in sestram. Naraščalo je število zagovornikov krščanske šole, krščanske vzgoje. Pa množile so se tudi vrste onih, ki so jih zaničevali.

Mati pa je dvignila visoko svoj prapor in zaklicala: »Le naprej, zvesti moji, naprej — za križem!«

In prispeli so na lepo, prostrano ravan. Nepregledne množice naroda so bile zbrane tam.

»Šolo brez verouka, brez križa hočemo!« so klicali prvi. »Versko šolo zahtevamo! Proč roke od naših najdražjih svetinj!« je gremelo z druge strani. »In mi, mati, kam gremo?« je vprašala deca. »Za našim praporom, deca, za križem in h križu!« — Slava vam, junaki in junakinje!« so zaorili klici.

Potovali so dalje, vedno dalje.

Pa so prišli do visoke, strme gore, porastene v nižini z oljkami in lovorom, v višini pa pokrite z ostrim peskom in golim skalovjem. »Kam nas vodiš, mati?« je vprašala deca. Ustavila se je mati in je izpregovorila: »Naprej, deca moja, vedno naprej in navzgor! — Strma in težka bo odslej naša pot. Znoj bo rosil naša čela; trdo, ostro kamenje nas bo zopet rezalo v meso in marsikatera kapljica krvi ga bo pobarvala. A gori na gori bo lepa ravan in tam si odpočijemo. Tako lepo bo gori, tako mirno po prestanem trpljenju — v senci križa!«

»Počakaj še malo, mati, ne hiti tako! Ozrimo se še nekoliko nazaj!« je zaklical Benjamin. — »Poglejte, bratje in sestre, to lepo, cvetočo ravan za nami! Kako lepo je ožarjena od bleščečega solnca; kako lepo se vse sveti, kako nas vabi nazaj! Vse nam nudi, kar le poželi srce: čast, slavo, blagostanje! Poglejte tamle v dalji belo Ljubljano, v kateri smo na katoliških shodih z našim vernim ljudstvom prisegli zvestobo Bogu! Poglejte na levi Maribor, ki nas je ob 20 letnici združil z našimi južnimi in severnimi brati in sestrami! Poglejte naše brate in sestre, odičene s cvetjem in venci! — Poglejte pa nas, utrujene, zaprašene in zapuščene, ki nimamo drugega kot potni les v rokah, v srcih pa jad in bridkost! O mati, pretežka bo ta pot in prestrma! Mati! Vrnimo se nazaj na ono lepo ravan, prepreženo s širokimi, gladkimi cestami! Čemu naj lezemo tu gori po teh strminah in si ranimo roke in noge ob ostrem kamenju? —

Ti nečeš? — Tedaj pa z Bogom, mati! Za menoj, bratje in sestre! Nazaj, na široko in gladko cesto!«

Mnogi so odšli. — Na njih obrazih se je zrcalil zasmeh in roke nekaterih so segale celo po kamenju, da bi ga metali — na mater in one brate in sestre, ki so ji ostali zvesti. —

»Mati! glej jih, odhajajo in še zaničujejo nas,« so govorili zvesti. Mati pa je — sloneča na praporu — dejala: »Pustite jih, naj odidejo; saj niso bili dovolj moji in premalo so utrjeni za našo dolgo in težko pot. Vaši bratje so in sestre po stanu — zato pa jim ohranite ljubezen bratovsko!

Vi pa ste seme v delu, trpljenju in v boju izkrvavelega naroda in mislite le eno: kako boste združili vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen in vse svoje srce posvečali veliki jugoslovanski domovini za njen procvit, kulturo in blagostanje — in zato ste ostali zvesti Bogu, meni, svojim načelom in svojemu praporu! — Danes, vrli sinovi in vrle hčere, nastopamo pot, katero je hodil tudi naš sveti vzor — pot preizkušanj — pot trpljenja! Vsi, ki ste res Njegovi, zadenite le pogumno in voljno križ na rame in pojdite za Njim!«

Krenila je družba na goro. — Ob vznožju si je nalomila oljkovih mladik in natrgala lovorovih listov, ki jih je nosila v rokah. Ostri pesek jih zbada v noge, trdo kamenje jih reže globoko v meso, trnje ob straneh pa jim trga obleko.

Oj, bridka in težka je pot na sveto goro trpljenja — na Golgoto!

In na tej gori, na gori trpljenja, praznujemo in proslavljamo svojo 25 letnico. Zaničevani in globoko ponižani smo ter preganjani. Pa tudi to nas ne sme streti. Saj vemo, da se danes uresničujejo nad nami besede Gospodove: »Zaničevali in preganjali vas bodo zaradi mojega imena.« —

Minul bo veliki petek in prišel bo vstajenja dan za vse ponižane, za vse trpeče! Smo služabniki, ali če hočejo — hlapci — toda hlapci božji in narodovi — a nikdar hlapci raznih strank!

Bratje in sestre! V trpljenju se čistijo značaji in mi hočemo in moramo biti značajni — saj vzgajamo značaje! Zato pa: Kvišku srca! pa na delo, na neumorno delo, ki naj bo posvečeno Bogu, naši mili mladini, našemu vrlemu narodu, naši veliki, sveti domovini! — Iz klenega naroda smo izšli in kleno bodi naše delo!

Tebi, naša mati, »Slomškova zveza«, pa kličemo ob tvoji 25 letnici: »Zvesti smo ti bili v dneh veselja in sreče; še bolj zvesti smo ti bili v dneh poniževanja in zaničevanja, a najbolj zvesti smo ti v dneh trpljenja in preganjanja!«

Delo Slomškove zveze v 25 letih.

Anica Lebar.

Pogled nazaj nam kaže delo Slomškove zveze v 25 letih, pogled v bodočnost pa naše upe in nade za Slomškovo zvezo, in sicer za nas in za vse, katerim velja naše delo.

Ko stojimo danes na prevalju prve četrtine stoletja obstoja našega društva, se nehote oziramo nazaj, a tudi naprej.

Slomškova zveza je nastala ob priliki II. kat. shoda, dne 10. sept. 1900, ob stoletnici rojstva prvega slovenskega pedagoga Antona Martina Slomška. Vzrok za njeno ustanovitev je že pojasnil g. predsednik.¹

Skromen je bil njen začetek, a one, ki so stali ob zibelki Slomškove zveze, je navdajalo upanje, da se iz skromnega začetka razvije ona organizacija, ki spaja v harmonično celoto šolo, Cerkev in dom. — V markantnih besedah je načrtoval prvi predsednik program novemu društvu: »Naš program je narodna in krščanska šola in tako tudi učiteljstvo: narodno in katoliško ne samo po imenu, ampak tudi po srcu in duhu, katoliško ne samo doma za pečjo, ampak tudi v javnosti.« Ta program je dal Slomškovi zvezi smernice za njeno delo.

Predhodnik in glasitelj Slomškove zveze pa je bil »Slovenski Učitelj«, katerega prva številka je izšla 22. decembra 1899, skoraj 10 mesecev prej, preden se je ustanovila Slomškova zveza. Na čelo si je napisal geslo: »Veri, vzgoji, pouku!« Ta ideja - vodnica je bila vse dotlej sveto načelo društvu in njegovemu glasilu in tako bo ostalo tudi v bodočnosti, saj temeljnih krščanskih načel ne razje zob časa.

Štiri mesece po ustanovitvi Slomškove zveze v Ljubljani se je dne 10. januarja 1901 ustanovila v Idriji prva njena podružnica. Zgledu pogumnih Idrijčanov so kmalu sledili tovariši solnčne Goriške ter 3. okt. 1901 ustanovili podružnico za goriški in gradiščanski okraj. Tretja podružnica se je ustanovila 7. decembra 1902 v Kranju za kranjski in radovljiski okraj. Dne 24. februarja 1909 je bila ustanovljena podružnica za Ljubljano, okolico in kamniški okraj. Kmalu pa se je pokazalo, da je nemogoče sestajati se k pogostnim zborovanjem, če je okoliš prevelik; zato se je kamniški okraj osamosvojil z lastno podružnico dne 26. junija 1910 in vrhniški in logaški okraj 18. julija 1910. — Med tem časom je bila 8. julija 1909 ustanovljena dolenska podružnica in 3. oktobra 1909 podružnica za reško - notranjsko dolino. — L. 1910. v poletju je vrhniško-logaška podružnica takoj nastopala za vrhniško okolico in logaški okraj posebej. — Leta 1912., 9. maja, je bila ustanovljena podružnica Slomškove zveze za litijski okraj. — Dne 2. junija 1914 je bila ustanovljena podružnica za kočevski okraj s sedežem v Ribnici. — Po vojni so se še ustanovile leta 1920. v Mariboru (ob 20 letnici Slom. zv.) štajerska podružnica, ki se je leta 1923./24. razdelila v dravsko, posavsko in savinjsko podružnico. Sodobno se snuje podružnica v Prekmurju.

Toda, kaj so dobrega storile in še delajo te podružnice? Začatkoma bolj skromno, pozneje bolj in bolj krepko in živahno delo prvega decenija opisuje slavnostna številka »Slov. Učitelja« iz leta 1910.: Vsa dosežanja zborovanja Slomškove zveze niso bila le za zabavo, temveč namenjena resnemu delu. Pri njih se je razpravljalo o najraznovrstnejših pedagoških vprašanjih, o izobraževalnem in poučnem delu med ljudstvom in posebej o učiteljskih stanovskih vprašanjih. V prvih desetih letih je

¹ Glej poročilo na strani 147 in 148.

imela celotna Slomškova zveza s podružnicami vred 59 zborovanj s 73 predavanji.

Pregled smotrenega dela v prvem deceniju je dal pobudo tudi za nadaljnje delo. Leta 1910. je imela Slomškova zveza v celoti 8 zborovanj in 11 predavanj; leta 1911.: 18 zborovanj in 15 predavanj; leta 1912.: 17 zborovanj in 9 predavanj; leta 1913.: 29 zborovanj in 33 predavanj. Vrh tega se je leta 1912. udeležilo 20 članov Slomškove zveze mednarodnega pedagoškega in evharističnega kongresa na Dunaju. Leta 1913. pa se je vršil ob priliki kat. shoda v Ljubljani slovanski pedagoški kongres dne 26. avgusta, na katerem so imeli obširna predavanja češki, hrvaški in slovenski učitelji.

Leta 1914. se je začelo prav živahno društveno življenje. Vse podružnice so tekmovalе v izpeljavi svojih načrtov. A žal, bil je le začetek poln upanja. Prišla je svetovna vojna, ki je na mah ukinila društveno življenje, prekrizala načrte, razkropila člane križem sveta. Ni bilo več časa za tiho društveno življenje, moški člani so odšli na bojno polje, članice pa so doma nadomeščale moške v šoli in kjer je bilo treba.

V vojnih letih 1915.—1918. je bilo v Slomškovi zvezi le še toliko življenja na zunaj, da je kazala, da ni še umrla. Posamezne podružnice so delovale, kolikor so pač mogle; izvršili so se občni zbori, da so se izpolnile vrzeli odišlih, padlih in umrlih. V vseh vojnih letih je bilo v celotni Slomškovi zvezi 22 zborovanj in 13 predavanj.

S prevratom v jeseni 1918 je nastopilo v mladi Jugoslaviji tudi na šolskem polju živahno življenje. Že glavna skupščina v jeseni in občni zbor 30. decembra 1918 sta pokazala, da zmisel za resno delo vojna ni uničila. Saj so pa tudi res časovne razmere zahtevale temeljitega dela zlasti z ozirom na preosnovo ljudske šole. Izvolil se je poseben odsek za reformni načrt ljudske šole. Preuredila so se društvena pravila in napravil se je načrt za prosvetno delo v bodočnosti. Po novih društvenih pravilih se je Slomškova zveza osamosvojila z namenom, da se v katol. življenju povzpne predvsem laiški učiteljski element do vsestranskega udejstvovanja. Krščanska načela pa vežejo Slomškovo zvezo seveda tudi nadalje z vsemi kulturnimi društvi in deluje z njimi slej ko prej roko v roki.

Stanovski interesi pa so zahtevali, da skuša dobiti Slomškova zveza tudi stik z vsem jugoslovanskim učiteljstvom. Predlagala je »Zavezi«, naj se osnuje »Učiteljski svet«, kjer naj bi bile zastopane vse učiteljske organizacije. Ta »Učiteljski svet« naj bi reševal vsa stanovska in gmotna vprašanja in pripravljaj pot za skupno stanovsko organizacijo ne le v Sloveniji, nego v vsej Jugoslaviji. Delo v »Učiteljskem svetu« je, žal, kmalu prenehalo; podrobnejša poročila so v »Slov. Učitelju« l. 1919. Od tedaj je pač Slomškova zveza ostala na svojem delovnem potu sama, brez ozira na desno in levo, zvesta svojim katoliškim načelom. V tem smislu je ponovno objavila svoj delovni načrt, objavila pa tudi nemožnost združenja z onimi, ki jim katoliška načela niso sveta.

Z novim letom 1919. je izšel iz vseh podružnic enoglasen sklep, da bodo zborovale vsak mesec, da bo vsak mesec ob priliki zborovanja hospitacija in predavanje, kar oskrbe člani podružnice po abecednem redu. Iz tozadevnih poročil, ki jih od tedaj prinaša »Slovenski Učitelj«, je razvidno, da se člani Slomškove zveze bavijo z najresnejšim študijem vseh modernih panog splošne pedagogije, metodike in socialne pedagogike. V učne svrhe prirejajo tudi izlete. — Da seznanijo svoje člane z vsemi novodobnimi zahtevami socialne pedagogike, prireja Slomškova zveza od prevrata sem dvo- do tridnevne socialno-pedagoške tečaje v velikih počitnicah. Tak tečaj je bil pred par leti na Brezjah, dalje v Celju.

Umevno je, da članstvo Slomškove zveze kot resnični ljudski učitelji z vso vnemo delujejo tudi pri izobraževalnem delu ljudstva, sodelujejo tudi pri gospodarskih ljudskih napravah kakor tudi pri pevskih in zabavnih prosvetnih društvih, pa tudi kot literarni sotrudniki raznih listov. Seveda pa pri tem ne zanemarija svoje prve dolžnosti: vzgoje in pouka v šoli. Z vso vnemo je tudi sodelovalo pri izdelovanju potrebnih protipredlogov dotedanjih osnutkov šol. zakonov.

Tako najdemo učiteljstvo Slomškove zveze v razdobju 25 let pri vestnem izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti v šoli in izven nje. Vse svoje moči je zastavilo v to, da stori svojo dolžnost napram svojemu poklicu, svojemu narodu, svoji mili domovini. Da so hoteli poleg teh svojih dolžnosti ostati zvesti tudi Cerkvi in Bogu, se jim je štelo v zlo in morajo baš ob petindvajsetletnici Slomškove zveze zaradi tega — trpeti. Preslovesne so ure današnjega slavnostnega zborovanja, da bi nas mogli motiti bridki spomini na preganjanje. Spominjamo pa se v preiskreni ljubezni in srčnem sočuvstvanjem vseh naših tovarišev in tovarišic, ki jih je to preganjanje zadelo. V čast in ponos so naši organizaciji in z občudovanjem gledamo nanje, ki sicer težko nosijo prizadete jim krivice, a zlomiti se ne dajo. Morebiti bomo še mi drugi tudi potrebovali v enakem položaju bodrilnega zgleda? Ne bo nam ga treba iskati daleč, imamo jih dovolj doma v Slomškovi zvezi. Naše geslo pa bodi slej ko prej: Bogu srce, mladini ljubezen, domovini zvestoba! To zvezdo vodnico ohranimo svojemu delovanju vsi dotlej, ko bo krščanska ideja premagala vse nasprotne sile. Vemo, da nas še čakajo boji, vemo pa tudi, da boj krepi moč in le boj vodi k zmagi. Brezdelje je mrtvilo in strah pred bojem je znak smrti. V boju se kaže odpor napram zlu, moč in zvestoba svetim idealom. — V vsej svoji resnobi pa je ta boj poln poezije. Boriti se s premočnim sovražnikom, a biti si svest svoje končne zmage: to je slast in veselje, ponos in moč pravih borcev. Smo sinovi in hčere luči; luč in tema pa sta v stalni borbi. Borba med resnico in lažjo pa je stara kakor človeški rod.

Bolj kot kdaj prej nam je danes treba jasnih pojmov o katoliškem svetovnem naziranju, ki ga mnogi hočejo razlagati in umevati tako, kakor jim je všeč, kakor jim koristi, kakor jim ne dela nepravil v javnem življenju. Ne tako mi!

Fundamentalni princip versko - npravne vzgoje razumemo tako, da je treba vzgojiti našo mladino v prvi vrsti za večni smoter, v drugi vrsti pa voditi jo k časnim dobrinam. Prav nič ne oklevamo, če smo v nasprotju z vsem svetom. Popustiti ne moremo in ne smemo, ker bi se to reklo zavreči svete in večne principe katoličanstva.

Pa slišimo morebiti razne ugovore: Ali je ta trdnost v katoliških načelih res tako nujno potrebna? — Ali bi se ne smelo pokazati vsaj nekoliko popustljivosti zaradi ljubelega miru med učiteljstvom? — Ali ni tu prav zelo na mestu ona strpljivost, o kateri se danes povsod govori? — Ali bi ne kazalo nekoliko odnehati od pretiranih katoliških načel? — Saj smo v srcu lahko katoliki, ni pa nam treba tega tako zelo na zunaj poudarjati! Saj je ta in ta vsak dan pri sv. maši in celo pri svetem obhajilu, pa ne obeša svojega katoliškega prepričanja na veliki zvon. — Kaj vendar škoduje, ako imam naročen nasprotni list? Saj moram vendar vedeti, kaj o nas piše. — Ta in ta je pri tem in tem društvu, pa je vseeno katoliškega prepričanja itd. Kaj naj rečemo na take ugovore? Pojdimo po vrsti!

Današnji časi so za nas katoličane tako važni, da bi vsaka popustljivost tudi v malem pomenila zelo veliko, zlasti zaradi slabega vzgleda, ki ga damo svoji okolici, posebno še takim, ki jih muči enaka misel in že komaj čakajo, da kdo nekoliko odneha ter se potem hitro tega oprimejo, češ, če ta tako, jaz tudi.

In zaradi ljubelega miru! Te ga na tem svetu ne smemo povsod pričakovati. Kristus celo sam pravi pri sv. Mateju (10. p., 34.—39. v.): »Nisem prinesel miru na svet, ampak meč,« to se pravi, ne mirnega brezdelja in udobnega uživanja, nego močnega dejanja s trdno voljo, vršiti voljo nebeškega Očeta. Tako jasno je govoril On, ki mu je šlo za stvar, ne za ugled osebnosti. Nemirno življenje čaka nas vse Njegove učence in učenke. In kaj bi nam koristil navidezni mir, pa najsi z vsem svetom, ako bi se pa naselil v našo notranjost nemirni črv vesti, ki bi nam razjedal srce vse življenje! In ona strpljivost, o kateri se danes toliko govori in piše? Kaj pa je strpljivost? Največkrat popustljivost, o kateri smo že govorili, potem pa prav pogosto bojzljivost in strahopetnost in ne redko tudi hinavščina. Kako je delal v takih slučajih Kristus, največji pedagog vseh časov?

Ničesar ni olupševal, zahteval je od vseh enako, a nikoli več in težjega, kakor je storil sam. V stremljenju za popolno odkritostjo je postal časih celo brezobziren, kadar je bilo treba odkriti laž, hinavščino, navidezno blagost farizejev. Pred vsem ljudstvom jih je razgalil in jim zaklical svoj »Gorje!« — In tako kakor nekdan na zemlji tudi ni popustljiv zdaj na prestolu svoje božje pravice. O pač, če bi hodil dandanes v človeški podobi po svetu, če bi mogotcem sveta brezobzirno povedal, da so hinavci, lažnivci, krivičniki, ne bi prišel izpred kriminalnih obravnjav in izpred porotnih sodb in politične stranke bi besnele za njim, da ga uničijo.

Toda naš slučaj niti ni tako brezupen! Ni se nam treba bati kriminala sveta, ampak božje sodbe, ki si jo pa lahko omilimo sami s trdnostjo v svojem katoliškem prepričanju in z vestnostjo v izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti in dolžnosti napram Bogu in Cerkvi.

K temu vprašanju pa spada še druga polovica odgovora: Kdaj pa je strpljivost na mestu? — V vseh slučajih, ki ne zadevajo temeljnih katoliških načel, ki zahtevajo sočutno ljubezen do bližnjega in potrpljenje z njegovimi slabostmi.

Kako krasno se zrcali v Kristusovem značaju potrpežljivost s človeško revščino in nebeška krotkost, izraz Njegove močne volje in samozataje. In Kristus bi ne bil Kristus, ako ne bi bil sam z vsem svojim življenjem udeleževal svoje velike in nesebične ljubezni do trpečega človeštva. Zato moramo ljubiti tudi mi svojega bližnjega in še s prav posebno in dejansko ljubeznijo one, ki so v zmoti.

In dalje: Ali so katol. načela res pretirana? Zakaj jim izbegavamo? Ali zahteva Bog in Cerkev res preveč od nas? — Katoliška načela so stara kakor kat. Cerkev. V vseh časih in po vseh krajih sveta je čutilo veliko zapoved: »Ljubi Gospoda, svojega Boga iz vsega srca, iz vse duše in iz vseh misli!« In druga, ki je tej enaka: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!« — V vseh časih se je protivila mesena človeška narava izpolnjevati te zapovedi. Toda Bog ni poslal vnovič Kristusa na svet, češ, zdaj naj bo pa drugače. Dosledno vztraja pri svojih zapovedih, a bi jih bil gotovo izpremenil, če bi bilo treba. Toda vsakemu da tudi toliko moči, da jih more izpolnjevati. — Zahteva po popuščanju katol. načel pred samim Bogom ne more vzdržati.

In trditev, da smo lahko v srcu katoliki, ne pa tako javno, na zunaj, kaj naj rečemo o tej? — Nikdar še niso bili tako resni časi, ki bi zahtevali tako žive vere, t. j. življenja po verskih načelih, kakor so današnji. Zato se zbiramo katoličani v raznih načelno katol. kulturnih organizacijah, ker v organizaciji je moč, moč tudi na zunaj. Kdor pa zastopa katoliško stvar v katol. organizaciji, je dolžan — ako noče biti čisto navaden hinavec in brezznačajnejš — tudi praktično udeleževati katol. načela, t. j. živeti po njih.

In tarnanje, kako neprijetno je javno pokazati, kaj je kdo in kako misli, je čisto neumestno. Ne gre za to, kaj je prijetno, nego kaj je pravo. — Kar rabimo v sedanjih časih najnujnejše, so močni možje in žene, pošteni značaji, na katere se lahko zanese Cerkev in država. Niso pa značaji oni, ki si upajo le do praga domače hiše, k večjemu še do praga domače cerkve, a dalje na cesto in v javnost ne, kadar je treba. Poudarjam: kadar je treba. Ni se treba brez potrebe izpostavljati, toda, kadar te kliče dolžnost kot katoličana tudi v javnost, tedaj je v javnosti tvoje mesto! —

In oklevanje: ta in ta je vsak dan pri sv. maši in sv. obhajilu, pa ne obeša svojega prepričanja na veliki zvon, je čisto pravilno; tega niti treba ni, saj njegova dejanja govore! Vse obsodbe pa je vredno ravnanje

onih, ki so res vsak dan v cerkvi, a potem delujejo pri kulturnobojnih organizacijah. Hvala Bogu, da teh ni mnogo!

In opravičevanje, da nič ne de, če imaš naročen nasprotni list. — V tem slučaju uporabi moralni zakon, ki ti ga narekuje vest, a resnična vest kot notranji glas, ne po mnogovrstnih vnanjih vplivih, ki jih komaj čakaš, da moreš opravičiti svoje dejanje.

In izgovor, da moraš vedeti, kaj pišejo nasprotni listi, ne drži. Ali je potem kaj bolje, če veš? — Ali se misliš v bran postaviti in zagovarjati dobro stvar, ki jo časopis napada? To bi te v nekoliko opravičilo. — V jedru tega slučaja pa je dejstvo, da s svojim denarjem podpiraš veri in Cerkvi sovražni tisk, ki širi napade baš na ono, kar je tvojemu srcu in tvoji duši še sveto. — Vprašanje pa je tudi, če čitaš katoliško časopisje in ga razširjaš in storiš v tem oziru svojo dolžnost?

In trditev, da je vseeno, v kateri organizaciji si, saj si v srcu vedno katoliškega prepričanja, ta trditev ne drži. Vsak dan vidimo in slišimo, da obstojajo organizacije, ki delajo, pišejo, nastopajo proti veri in Cerkvi, se norčujejo iz nje in skušajo z lažjo in zvijačo vzbujati mržnjo do nje in odtujiti ljudi od njenega vpliva. Ko smo spoznali, da je Cerkev božja naprava, ne moremo niti za hip, niti samo v mislih odobravati delo takih društev ali se celo vpisati vanje in sodelovati pri njih. To je dvoličnost in neznačajnost v svetnem pomenu, v duhovnem pomenu pa sploh nemogoče. Le eno je mogoče, ali to ali ono, oboje nikdar.

Mi moramo živeti za resnico,
če nji ne, laži vdinjati duha;
ne moreta na istem nebu biti
ob istem času jasnost in tema.

Mi moramo se enkrat odločiti,
drugače v dvomih zmanjkalo bi tal;
mi moramo voliti med obema:
če Kristus ne — potem je Belijal.

(Eichert — M. Elizabeta.)

Reforma naše šole.

Dr. Josip Jeraj.

V sodobnem kulturnem življenju ima velikansko vlogo šolstvo. Nekdaj šola ni imela velikega pomena, ker se je glavna vzgoja vršila pod domačim krovom, v domačem gospodarstvu. Oče, kmet ali rokodelc, je naučil sinove z delom doma potrebnih stvari, mati gospodinja pa z vajo potrebnih kuhinjskih in gospodinjskih znanosti. Danes dom in domače znanje staršev ne zadostuje več, današnje kulturno življenje je prekomplicirano, tako da ne zadostuje patriarhalna šola domačega doma. Otrok se mora tudi v šoli učiti realnih znanosti, zato smo dobili splošno obvezno ljudsko šolo za vso mladino.

Ta šola ima dvojen namen: posredovati znanje in vzgajati. Moderna ljudska šola je zato nekaj čisto novega, bistveno različnega od nekdanje **stanovske** šole v srednjem veku, ki je

imela izključno namen samo vzgajati, ker je dom v srednjem veku sam nudil dovolj znanosti mladim ljudem. Čisto pravilno je, da ta moderna šola energično poudarja izobrazbo v realnih vedah, ker v današnjih časih splošnega napredka, novih iznajdb, mladi ljudje ne morejo izhajati brez temeljite strokovne naobrazbe. Velika napaka današnje šole pa je, da skoraj izključno poudarja umski, znanstveni namen, zanemarja pa vzgojni. Naša šola stoji čisto pod vplivom utilitaristične današnje dobe, ki ji je glavni cilj doseči kolikor mogoče veliko zunanjih uspehov in dobrin, ki se dajo zaužiti in prinašajo to ali ono praktično korist. V vsem gospodarstvu, javnem in zasebnem življenju, **prevladuje materialistični tip človeka**, človek-računar, ki šteje, tehta vrednote, kar pa se ne da šteti, tehtati, porabiti, zaužiti, pa načeloma prezira. Ta samo na razum usmerjena miselnost ustvarja moderne egoistične, pohlepne ljudi, ki nimajo nobenega smisla za višje organične idealne vrednote ljubezni, požrtvovanja, viteštva, materinstva. Ker ostanejo te plemenite sile duši nerazvite, zato tem bolj pohotno procvitajo nižje sile, smisel za mehanično, snovno, čutno.

Pod vplivom te enostransko intelektualne in egoistične miselnosti je tudi današnja šola, ki v njej prevladuje fabriški sistem časa. Moderna šola je provzvod kapitalizma, neke vrste duševna delavska fabrika, od osnovne šole do vseučilišča. Tehnično usposobljene ljudi ustvarja, poučuje in vliva se v glavo znanje en gros, kakor da bi bil človekov značaj, človekova sreča, edino odvisna od množice znanja. Vse metodične reforme pouka so usmerjene **po mehanično-tehničnih vidikih**. To nam dokazujejo tudi novodobni reformni načrti, ki jih podvzemajo naši šolniki. V erah triumfira metodika, posredovanje znanja, iz vsakega novega predloga na šolskem polju gleda »korist«. Vsi predmeti, ki ne prinašajo neposredno koristi, n. pr. verouk, zgodovina, književnost, se omejujejo, da dobijo več prostora realija, humanistična gimnazija se samo še za silo tolerira. V kolikor pa se ti duševni predmeti še učijo, prevladuje tudi pri njih intelektualni vidik »koristnosti«. Verouk koristi, ker vera v Boga ohranja človeka poštenega državljana, zgodovina, jezikovni pouk koristi, ker nas napravlja sposobne pisati in si pridobivati ugodnosti.

Ni čuda, da je ta moderna šola ustvarila tip modernega mamoničnega človeka, ki vidi svoj ideal edino v gospodarski spretnosti. Sprožila je v človeku vse te razdiralne prainstinkte sebičnosti, pohlepnosti, zavistnega sovraštva, stremuštvu, ki mu je edini cilj se spraviti naprej do korita. Človek postane subjekt in objekt gospodarstva, šola stremi po enotnih tipih. Nastajajo gesla »enotna šola«, »prosta pot sposobnim«, »napredek nadarjenih«. Na celi črti si šola v potencirani meri osvaja metode modernega industrializma, kakor sta si ga zamislila W. Rathenau in Wissell v svojem smotrenem gospodarstvu (Planwirtschaft). Tako smo dobili človeka zunanje civilizacije

namesto kulturnega človeka, racionalnega, računajočega človeka namesto idejnega, čuvstvujočega, človeka brez nesebične ljubezni do bližnjega, družine, domovine, naroda, človeštva in Boga, človeka, ki »racionalno« isče le lastno korist brez vsakega zmisla za skupnost. Vse globlje ljudsko življenje v družini, narodu, domači občini in državi propada, ker racionalni, računajoči človek je organično občestvo družine, naroda in domovine, ki živi od globljih iracionalnih duševnih čustev, **napravlja za čisto navadna interesna društva**, kjer vztraja tako dolgo, dokler mu prinašajo dobička. Tako se razkrajata celotno družinsko in narodno življenje.

Kako naj pomagamo?

Današnje šole, se posebno osnovno šola, koje delovanje najgloblje posega v ljudsko življenje, moramo postaviti na drugo podlago. Reforma osnovne šole ne sme zadevati samo mehanično-tehničnih stvari, temveč **treba dati popolnoma novega duha šoli**. Vsi današnji reformni načrti, ki naravnost prepravljajo sodobno pedagoško literaturo, so brez učinka, ker ne zadevajo glavnega zla, ki je enostranska utilitaristična metoda današnje šole. Ta šola je upoštevala samo eno stran človeka, njegov um, ratio; človek pa ima še drugo globljo stran v svoji duši, iracionalno, ganutje, iskrenost, ki jo povzroča neka tajna prasila (daimonion jo imenuje Platon). Ta sila človeka, da se v globočini svoje duše pretrese v sveti spoštljivosti in preporedi v novem duhu, ki je čisto nasproten od sebičnega računarstva. Tega novega duha daje človeku **ideja**, za katero se navduši in ki ga popolnoma prevzame. Postane mu življenska vsebina, ga prevladuje, vodi, da se ji popolnoma vda in žrtvuje za njo celo življenje. Ideja je skrivnost logosa, kdor je prošinjen po njej, postane idejni človek, ki se popolnoma razločuje od pojmovnega (racionalnega) človeka. Racionalni človek se človeku ideje, ki gori za dom, družino, narod in Boga, posmehuje, ker nima sam ideje v sebi. Racionalnemu človeku je idejni človek uganka, ali norec, ki ne išče predvsem racionalnih vrednot, denarja. Zato je nespametno z racionalnim človekom disputirati o ideji, ker ne ve, o čem govoriš. Ker ideja ni racionalna, se ne da naučiti niti z najboljšimi metodami, tudi ne znanstveno dokazati, temveč le duševno vzbuditi. Platon to imenuje duševno roditev! Vzbuditi se pa more le po človeku, **ki ima sam duha, ki je prožet z idejo**.

Tu smo prišli do kardinalne točke reformnega dela v naših šolah. Treba ne samo razvijati umske sile v mladini, temveč še bolj te **globlje iracionalne sile, ki jih vzbujajo velike ideje**. Vsak človek jih nosi v svoji duši, treba jih samo vzbuditi in razvijati. Rakrana današnje intelektualne šole je, da jih ne zna vzbuditi. Celo tisti predmeti (verouk, zgodovina, literatura), ki so predvsem sposobni človeka duševno dvigati, so postali »znanstvene« stroke. Ker so postali predvsem izpitni predmeti, ki se morajo pri nadzorovanju in končnih izkušnjah še posebno oceniti, so izgubili svojo iracionalno idejno moč, dušo ganiti in

navdušiti. Ker jih ni mogoče izčrpno podavati, imamo tudi diletantsko poučjevanje, ki nima na njem niti učitelj niti učenec nobenega veselja. Tako poučjevanje more vzbujati le domišljavost, ne pa ganutja. Ko pozneje v življenju spozna učenec svoje diletantsko znanje, vrže z njim proč samo stvari, ki so mu samo na zunaj ostale, ker niso nikdar nobene notranje sile izdajale na njegovo življensko in svetovno naziranje.

Zavedati se moramo, da s tem, da kdo literarno zgodovino »zna«, še nikakor nima notranjega živega odnosa do literature, še manj pa do duše narodove, ki si je v literaturi ustvarila svoja najgloblja iracionalna čustvovanja. Tudi racionalno obratovanje zgodovine nikakor ni sposobno človeka združiti z dušo narodovo, in sicer tem manj, čim bolj se pri takem zgodovinskem pouku poudarjajo odkrito ali prikrito določeni smotri. Še manj pa more racionalno razkladanje o koristnosti vere vzbuditi vzvišena čustva vere, ki prihajajo iz globokih iracionalnih inspiracij Duha božjega in milosti.

Ako hočemo nove, boljše ljudi ustvariti, moramo začeti s temeljito reformo poučevanja. Učitelj ne sme več samo racionalistično podavati teh predmetov, temveč iracionalno z ganutjem, z iskrenostjo. Sam mora biti prožet po visokih idealih ljubezni do doma, ljudstva, naroda, domovine in Boga, potem bo znal vzbuditi enake strune v dušah mladine. Učil bo ljubezen do domovine, ne zato ker domovina koristi, temveč ker je domovina sveta zemlja, kraj, kjer smo sprejeli prvo vzgojo, jezik, vero, ki je posvečena po krvi naših prednikov. To domovino moramo ljubiti ne samo takrat, kadar nam dobrote deli, temveč tudi, ako nam postane mačeha. Kakor do domovine, nas mora tudi prevevati ljubezen do naroda in domovinske države brez ozira na to, ali nam narod koristi. V narodu je posebljeno vse to, kar so naši predniki mislili, čustvovali, verovali, častili in ljubili, v narodu je nekako del naše duše same, ki po krvi in temperamentu od njega izhaja. Učitelj bo zato učil, da moramo ljubiti ta narod, ker s tem ljubimo najsvetejše vrednote. Pri literarni zgodovini bo odkrival vsebino del najboljših pesnikov in pisateljev naroda. Razodeval jim bo, da se v njih odkriva ideja naroda, ker genialni ustvaritelji mislijo, ustvarjajo za ves narod. Pri zgodovini jih bo skušal vpeljati v duh zgodovine narodove, šege, navade in običaje, ki se v njih razodeva notranja duša narodova. Z globoko ganjenostjo bo pripovedoval trpljenje davnih dedov, njih žrtve, cilje in ideale, da se bo ob njih tudi srce mladine ogrevalo in navdušilo. Mladina bo tak pouk čisto drugače sprejemala. Prevezel ji bo srce in mozeg, **preobražal njihovo dušo in vstvarjal iz njih osebnosti z jasnimi cilji**. Mladi ljudje bodo vzljubili svoj narod, njegove velike moče, si jih postavljali za vzornike in se po njih preobražali. Tako bo rasel nov rod, rod, **ki ne bo živel samo od racionalnih preudarkov, temveč od globokih življenskih idej**.

Šola bo pri takem pouku postala življenska šola, ker bo spajala mladi rod z resničnim, globljim življenjem domačega kraja, naroda in človeštva. Šola ne bo več intelektualna fabrika za posredovanje znanja, **temveč idejna šola**, ki bo vzbujala nov tip nesebičnega ustvarjajočega človeka v družini, domačem kraju, narodu in državi.

Učiteljevo izvenšolsko delovanje.

Stanko Tavželj.

(Konec.)

Najlepšo pot, da se glasbeno eksponiraš, imaš, če ustanoviš pevsko društvo. Jedro tega društva naj bo pevski zbor, in sicer mešan zbor, moški zbor in če mogoče še ženski zbor. V večjem kraju bi društvo lahko tudi tako visoko organiziral, da bi vzdrževal stalno tudi naraščaj pevskega zbora in to bi bilo tudi najpopolnejše, ker na ta način ti ne more nikdar zmanjkati dobrih, pevsko visoko naobraženih pevcev. Poleg pevskega zbora bi lahko vzdrževalo društvo tudi razne odseke, kakor n. pr.: orkester, dramatični odsek, veselični odsek in prosvetni odsek, ki bi skrbel za razna predavanja, kakor abstinenčna, zdravstvena, splošno znanstvena, o kmetijstvu itd.

Ker more tak pevski zbor nastopati le v večjih časovnih razdobjih, zato mora pa biti njegov nastop pravo, res temeljito naštudirano in umetniško podano delo. Žalibog imajo naši podeželski zbori ravno tu svojo Ahilovo peto, kajti oni se uče pesmi zaradi melodije in ne zato, ker bi cenili pomen besedila pesmi in krasno harmonijo smisla pesmi z nanko harmonizirano skladbo. Zato najdemo skoro na vsakem koncertu nešteto protislovij v prednašanju pesmic. Ko besedilo pesmice izraža silovite valove najeksplozivnejših strasti, ki divjajo v človekom srcu, izvajajo zbor nanj harmonizirano skladbo počasi, morda celo brezbrizno zaspano; nasprotno se pa mnogokrat zgodi, da je lirična vsebina pesmice bolešno sentimentalno žalovanje za izgubljenimi ideali, na odru pa prevladuje veselo riganje v valčkovem tempu, ker je morda pesem slučajno harmonizirana v trodelnem taktu.

Vse drugačne koncerte bi slišali z naših odrov, če bi naši pevovodje vsako pesem, preden jo začno učiti zbor, sami dobro naštudirali. Naštudirati moramo najprej vsebino besedila pesmi, potem harmonizacijo na besedilo, dalje v katerih delih posamezne glasbene figure posebno poudarjajo izraz besedila in kako moramo pesem izvajati, da bo prišel ta poudarek do veljave. Sploh mora vsak pevovodja vedno natančno preštudirati, v koliko in kje se ujema harmonizacija pesmi z vsebino njenega besedila.

Oglejmo si, kako navadno pevovodje naštudirajo in nauče pesem! Navadno pevovodja sploh ne ve, katero pesem bo zbor navadil. Ko pride čas napovedane vaje, zagradi dober kup svojega (ali pa društvenega) not-

nega arhiva in gre z njim v pevsko sobo. Tam se vsede za klavir ali harmonij, pevci se pa postavijo v polkrogu okoli njega in čakajo, kaj bo. Potem jim igra pesem za pesmijo in jih izprašuje, če jim je všeč. Seveda je tista pesem pevcem najbolj všeč, katero je on lepo v taktu igral in tako se odločijo navadno pevci za tako pesem ter seveda največkrat kupijo na ta način — mačka v žaklju. Ko je ta ovira premagana, pa razdeli navadno kdo od pevcev (čisto pravilno!) posamezne glasove in sedaj se prične mehanično »dudlanje« pesmi. Včasih se še spomni potem pevovodja, da z rdečim svinčnikom napiše kakšen *p* ali *f* in morebiti še kakšne vilice, naraščanje in pojemanje sile tona (toda to že redkdokdaj!).

Popravimo to metodo! Pevovodja mora, preden se začno pripravljati na koncert, sestaviti spored, kolikor mogoče natančno. Preden sestavi spored mora preštudirati vse pesmi, katere misli navaditi zbor. Naštudirati mora pesmi vestno na prej omenjeni način. Spored mora sestaviti tako, da so pesmi porazdeljene v skupine po svojih sorodnostih in menjava skupin naj bo pestra — ne pa enakomerna in dolgočasna. Tako pripravljen naj stopi potem pevovodja pred pevce in naj jim razdeli (sam ali pa po kakšnem pevcu) glasove prve pesmi, ki jih misli naučiti. V takšnega pevovodjo imajo pevci neomajno zaupanje in nima nikdar prerokanja z njimi, če bodo pesem peli ali ne. Ko ima vsak pevec svoj glas z besedilom v roki, tedaj jim v obliki predavanja razloži in podaj pesem natančno tako kakor si jo prej sam naštudiral, pevci pa naj ti pazno slede, opiraje se na list v roki. Potem pevcem priuči harmonizacijo pesmi po glasovih, a vedno moraš že tedaj opozarjati pevca na pravilno prednašanje (čuvstveno, dinamično, ritmično itd.). Ko pevci harmonizacijo že obvladujejo, jim podaj še enkrat v nekoliko krajši obliki to, kar si podal za uvod. Potem šele vadi pesem v zboru in izvajaj prednašanje, v katerem moraš biti konsekventen.

Vadi pesem na ta način in moralni uspeh je zasiguran tvojemu zares trudapolnemu delu!

Vsakemu učitelju bi svetoval, da se poprime nepolitičnih panog izvenšolskega delovanja, ker če deluje v teh panogah, deluje za vse, v političnih pa le za pripadnike svoje stranke.

Kultura in književnost

Dr. Janko Bezjak, Nemška vadnica za slovenske srednje, meščanske in osnovne šole II. del (druga stopnja). Založila založba šolskih knjig in učil v Ljubljani, 1925. 335 strani. Cena 44 Din.

Namesto dosedanje obsežne Končnik-Fonove nemške čitanke za nižje razrede naših srednjih šol je sestavil dr. Bezjak nemško vadnico, ki ustreza vsebinsko našim sedanjim državnim razmeram, meto-

dično pa vsem zdravim modernim zahtevam za uspešen pouk tujega jezika. Lani smo dobili prvi del, drugi je izšel ravnokar. Učno snov je avtor razdelil na dva dela: v prvem se nemška berila z vprašanji in odgovori obnavljajo ter obdelajo oblikoslovno in pravopisno, drugi del pa tolmači nemški besedni zaklad in podaja slovniška pravila; glavna skrb mu je trdna slovniška podlaga. Abecedni seznam krepkih glagolov in njih

oblik zaključuje drugi del, kateremu je dodal kratko nemško čitanko, zajeto iz praktičnega življenja in jugoslovanske zgodovine, da razširi in poglobi besedni zaklad. Prijetno nas iznenadi, ko srečavamo namesto Hansov, Fricev, Viljemov domače Janke, Vladke, Zorane, Ivane, Dragice, Vere itd.; enako rabi tudi vsa lastna imena: Ljubljana, Stari trg, Drava, Sava, Kranj in dr. v pravilni narodni obliki. Med berili čitamo domače pripovedke, tako o povodnem možu, kačji kraljici na Felberjem otoku, opise naših pokrajin, življenjepise Prešerna, sv. Save in kralja Aleksandra, kako je častil kralj Peter kmetiški stan, o smrti kraljeviča Marka, o boju na Kosovem.

Tako je delo priznanega strokovnjaka v vsakem oziru uspelo in želimo, da se enako posrečijo nemške čitanke za višje razrede srednjih šol. Lepa zunanja oprema knjige, pregleden tisk na finem papirju in zmerna cena nam pričajo, da so poveljne neprilike saj v tem oziru že srečno za nami.

Prirodopis rastlinstva. Ig. Kleinmayr in Fed. Bamberg, dr. z o. z. v Ljubljani, je izdala novo, že dolgo pričakovano učno knjigo: Prirodopis rastlinstva za nižje razrede srednjih šol, spisal prof. Fr. Kapus. Cena Din 65.—

Knjiga, ki je oblastno odobrena po svoji vsebini kakor tudi opremi prvovrstna in pomeni posebno v metodičnem oziru velik napredek. V II., splošnem delu namreč pojasnjuje avtor osnovne pojme botanike jako spretno in preprosto samo na podlagi onih rastlin, ki jih učenec že pozna in v naravi lahko dobi in razdeli morfološki pouk na oba razreda 1. in 2. tako, da je 1. poglavje namenjeno za 1. razred kot uvod v opisovanje rastlin, 2. poglavje pa za 2. razred. V I. delu knjige je opisanih poleg brezcvetnih tudi 70 družin cvetnih rastlin, ki so izbrane tako, da pokažejo v veliki meri raznolikost rastlinstva v kljub temu, da se avtor omejuje samo na one rastline, ki so več ali manj vsakemu učencu v naravi dostopne. Opisi so lepi, kratki, temeljiti in lahko umevni, posebno še, ker jih pojasnjuje 232 večinoma novih slik in 7 štiribarvnih podob, ki kažejo 15 v biološkem in sistematičnem oziru važnih rastlin. Poleg slovenskih imen najdemo v knjigi tudi latinska in srbskohrvatska z akcenti. Dodatki, ki zaključuje knjigo, kaže avtorjevo željo, da bi učenci proučevali rastlinstvo kar najbolj mogoče v prosti naravi. Zato najdemo tu navodilo za herbar, seznam redkih in zato po zakonu zaščitenih rastlin in seznam rastlin po času razcvitanja. Ves tisk v knjigi je čist in jasen, papir in posebno vezava, trdne platnice s platnenim hrbtom, močna tako da se je treba čuditi nenavadno nizki ceni v primeri z drugimi, neilustrovanimi knjigami, ki so izšle po vojni.

Našim malim. Spisal Fr. Ks. Meško. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena trdo vezani knjigi 15 Din.

V elegantno vezani obliki je izšla priročna knjižica, ki jo bo mladina z veseljem sprejela in posebno rada čitala, ker obsega 25 kratkih, a mičnih delc. Meško je znan našemu mlademu svetu, zato je že pisatelj priporočilo za delce samo. Zbirka obsega sledeča dela: Domovini — mladost — pomlad — otrok pod cvetočo jablano — sreča — palček in Mirko — ne bom ga pil — otrok in metuljček — luna in žabice — otroci in ujeti čmrlj itd. še vse polno tem enakih, ki jih otroci kaj radi slišijo in čitajo. Priporočamo knjigo posebno mladinskim knjižnicam in tudi posameznikom, ker je zelo prikladna za darilce mladini.

Kazan, volčji pes. Spisal James Oliver Curwood. Poslovenil P. V. B. Ljudska knjižnica, 19. zvezek. Založila Jugoslovanska knjižgarna v Ljubljani. Cena broš. izv. 18 Din, trdo vezanemu v platno 30 Din. Ta kanadski roman je eno največjih del ameriškega slovstva in je vzbudil velikansko senzacijo. Preveden je bil takoj skoro v vse civilizirane jezike in je povsod imel nenavaden uspeh. To je živalski roman, a pušči daleč za seboj živalske pripovedke angleža Setona Thompsona ali pa Ruyard Kiplingove povesti iz indijske džungle. Kazan ni samo povest iz življenja volkov in lovecev v severnih kanadskih pustinjah, temveč je obenem tako napet roman, da ga oni, ki ga je začel čitati, ne more odložiti, preden ga ni prečital do konca. Kar se tiče napetosti, se more kosati z vsakim modernim detektivskim romanom. Opozarjamo bralce na izredni užitek, ki jim ga bo nudil ta roman.

About Edm., **Kralj gora.** Iz francoščine predstavila Kristina Hafner. Ljudske knjižnice 20. zvezek. Založila Jugoslovanska knjižgarna v Ljubljani.

Na novo oživljena Ljudska knjižnica se izvrstno uvaja. Takoj za »Kazanom, volčjim psom«, je izšla kot njen 20. zvezek zanimljiva povest o »Kralju gora«. Povest se vrši pri naših sosedih v Grčiji v času po osvobojenju, ko se država ni mogla na noben način na znotraj urediti, tako da so morale poseči vmes velesile, ki so »varovale« njeno neodvisnost na zunaj in pomagale pri ureditvi na znotraj. V osvobodilnih bojih Grkov proti Turkom (1821—1829) so sodelovale tudi mnogobrojne prostovoljne čete — imenovali so jih palikare ali itlefte —, ki po končani vojni nikakor niso hotele razumeti, da je nastopil čas reda in mirnega dela; iz borcev za svobodo so se sprevačali v navadne tolovaje, ki so prežali na premoženje popotnikov in mirnih prebivalcev; zacvetelo je organizirano roparstvo, kateremu je bila slabotna vlada kos le v majhni meri, posebno še, ker se ni mogla zanašati niti na svoje varnostne čete, ki so bile z roparji pogosto domenjene. (Kdo bi se pri tem ne spomnil na makedonske kačake, ki prizadevajo s svojim organiziranim tolovajstvom naši državi toliko truda in skrbi?) S šaljivo, toda jedko satiro nam predstavlja pisatelj

te razmere, ki opisuje roparsko četo Kralja gora, Hadžija Stavrosa, in usodo treh ujetnikov, ki so zašli v njihove roke. Bralec se izvrstno zabava in ne more jenjati, dokler ni prebral povesti do konca. Pri tem niti ne opazi, da se je tudi marsikaj naučil. Knjiga je primerna tudi za mladino. Naše knjižnice naj jo takoj naročijo obenem s Kazanom, ako tega še niso storile. Oprema knjige s trobarvno naslovno sliko je zelo lepa, tako da se bo dobro podajala tudi vsaki zasebni knjižnici. Cena ni visoka.

Plebanus Joannes (Vikar Janez). Spisal dr. Ivan Pregelj. II. pregledana izdaja. Založilo in natisnilo Tiskovno društvo v Kranju. Cena 25 Din. — Ta knjiga je bila napovedana že za Veliko noč, a tedaj ni mogla iziti radi različnih zaprek. Priporočajo jo sledeča dejstva: prvič že ime pisateljevo samo, ki se je nam Kranjcem posebno prikupil s prekrasno povestjo »Peter Pavel Glavar«. Kdor se je radoval, čitajoč to zanimivo zgodbo, pa še ni bral »Vikarja Janeza«, naj seže po njem; mnogoteren in lep užitek bo imel, ako bo čital s pametjo in premišljevalje, in ne bo mu žal malega zneska za to knjigo.

Ko je »Plebanus Joannes« izšel prvič, je izzval mnogo nasprotovanja in ostre, a ne povsem pravične sodbe, tako da je neka knjižgarna umaknila knjigo ter se do sedaj ni več dobila. A pred kratkim jo je zopet dala na knjižni trg; ker pa število izvodov prve izdaje ni več veliko, zato bodo radi segli ljubitelji lepe knjige po tej drugi izdaji, zlasti zato, ker so v njih poslovenjene vse besede in stavki, ki so prej motili manj izobražene čitatelje.

Če povemo še to, da so amerikanski Slovenci nedavno ponatisnili I. izdajo, seveda ne da bi vprašali pisatelja, kar je znamenje, kako so visoko cenili to knjigo, menimo, da je to dovolj veliko priporočilo za II. izdajo. Torej sčgajte pridno po njej. Naroča se pri Tiskovnem društvu v Kranju ali pri vseh knjižgarnah.

Islandska velika noč in druge povesti. Anatole le Braz, prevedel P. V. B. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 149. Cena elegantno vez. knjigi 30 Din. — Pod gornjim naslovom je nanizal prevajalec povesti iz francoskega, špansko-ameriškega in angleškega slovstva. Gotovo je, da dominira Brazova »Islandska velika noč«, ki je na čelu, in po kateri je izbran naslov celotni zbirki. Iz francoskega slovstva je vzel Braz, ki je znan po svojem delu in posvetilu tega ožji domovini Bretaniji; Lemaitre, delaven na polju pesništva, dramatika; Frapié, živahen opisovalec in silno izrazit, do Robenbacha, ki je simbolist in opisuje v svoji prozi in poeziji mistično žalost pokrajini, o katerih sanja v svojem domotožju. Od špansko-ameriških pisateljev je vzel Tomsona, zastopani pa so tudi Nervo, Gutierrez Najera in Gomez Carillo s prav mičnimi delci. Od angleških je vzel Hearn, katerega dela so se širila širom

Evrope, ki je z njimi spoznala, kakšen je v resnici daljni vzhod. — Dodan je tudi slovstven dodatek. Povestice kažejo zanimivo domišljijo iz raznih delov sveta. Anatole le Braz (braz = velik) je Bretonec. Bretonščina je keltski, torej indoevropski jezik. Na razne študije o tem opozarja N. K. v »Slov. Narodu« z dne 19. febr. 1925. Glede vzgojnega stališča je zelo ginljiva božična povest francoske pisateljice Yvette Prost »Mali Ned«. Otrok sedmih let pozna že vso težo življenja. Tako slabo mater ima, da piše Jezusu pismo za drugo, boljše mamo. »Nezgodna«, spisal Leon Frapié, kaže na stroge starše, ki so taki — prvič načeloma, drugič iz nervoznosti, slednjič iz hitre navade. Sedemletnega dečka so tako lahko-mišljeno in nestrpno mučili, da je šel pod vlak. Zalostna je povest Herviena »Molk krvi«, kako se je otrok trudil poznati in priti do svojega očeta, a ta je bil v do-smrtni ječi. Od Alzačana Lichtenbergerja sta nežni sličici iz otroškega življenja »Trott in muha« in »Trott in revček«. Japonska povest Hearn pripoveduje, kako se vsak japonski otrok igra s kamni. Odrasli ljudje hočejo seveda dopovedati, da je bedasto, ako pokloni otrok tako rad svoje srce takim igračem. F. F. L.

Slovenske narodne pesmi. Nabral in četverglasno postavil Marko Bajuk. I. zvezek. Pomnožena izdaja. Izdala in založila Nova založba. Bajukove Narodne pesmi, ki smo jih tako pridno prepevali pred vojno, so že davno pošle. Zato je Nova založba moškimi pevskim zborom prav zelo ustregla z novo pomnoženo izdajo, v kateri je 44 moških zborov, 5 mešanih in 2 ženska zbora. Bajukova harmonizacija ljubi najpreprostejšo obliko ter daje melodiji samo oporo, ničesar drugega, in je zato povsem podrejenega značaja. Vprav radi tega se dajo pesmi zelo lahko lepo in z občutkom peti brez velike priprave. Za naše moške zборе, ki so v splošnem zelo šibki in siromašni, so take pesmi kot nalašč, da se izlikajo glasovi in posluš ter da se ljubezen do narodne pesmi zanese v ljudstvo. Zelo umetne harmonizacije res dajo narodni pesmi mnogo pestrosti, vprašanje pa je, če je to v duhu narodne pesmi in če je s tem kaj ustrezno stremljenju, da se narodna pesem v narodu ohrani in skrbno goji. Vsem podeželskim zborom, ki količkaj premorejo moških glasov (zlasti pravega tenorja), pesmi prav zelo priporočamo. —c—

E. A d a m i č: **Šest pesmi za meš. zbor.** Izdal in založil Pevski odsek Prosv. zveze v Gorici. 1925. Adamič je neizčrpljiv. Nova zbirka pomeni lep dar našim zborom. Prepričan sem, da bo zbirka našla pot v zadnjo gorsko vas. Pesmi so vse izredno priproste, skoraj narod. zasnovane, oblikovane, zmerne, vendar niti enkrat dolgočasno. Ne vem, katera je najlepša. Tehnično so dostopne vse vsem zborom, ki količkaj skrbno goje petje. Vse pesmi je proizvajal pevski zbor

»Mladika« v Gorici na svojem koncertu dne 14. in 16. junija t. l. Zbirko vsem zborom toplo priporočamo. B.

Učiteljski ročni katalog. Pravkar je izšel učiteljski ročni katalog, ki bo učiteljstvu posebno dobro služil pri izračunavanju plače, povišic, penzije itd. Obséga vse obrazce in navodila, kako je opremiti prošnje za službena mesta. Podrobno in natančno je poučilo o draginjskih dokladah za aktivne in upokojene učitelje, s posebnimi tabelami. Pregleden je izčrpek o voznih udobnostih na železnici. Natančna so vsa navodila za vojaško službo učiteljstva. V zapisniku so dalje vsi obrazci in navodila za prošnje za upokojitev. Vdove in sirote dobe vsa navodila, kako jim je postopati, da dobe vdovnino in koliko jim pripade. Kdor se službeno seli, dobi vsa navodila za sestavo selitvenega računa v katalogu. Dalje vsebuje katalog točna navodila o davkih, ki jih mora plačevati učiteljstvo, in zelo praktičen izčrpek vseh šolskih in osebnih taks (kolokovina), s katerimi imajo opraviti učitelji. Ob sklepu je pregled, statistika vsega osnovnega šolstva v naši državi. Zapisnik je nujno potreben za vse osnovnošolsko učiteljstvo, otroške vrtnarice, ker ima tudi predpise za nje, učiteljice žen. ročnih del in meščanskošolske učiteljice, ker je za nje posebej tudi zadaj katalog za redovanje za posamezne predmete. — Naroča se v Učiteljski knjigarni, Ljubljana. Cena trdo vezanemu izvodu 16 Din.

Analfabetški tečajji v vojski. Vojni minister je odredil, da se to jesen priredijo v vseh polkih analfabetški tečajji.

Urvina planina. Srbska narodna pesem »Smrt kraljeviča Marka« poje o Urvini planini. Na tej planini se je najslavnejši narodni junak Marko pripravil na smrt. Napisal je oporoko ter jo položil na veje bližnje jelke. V pismu je stalo: »Kdor pride na Urvino planino in najde tam kraljeviča Marka, vedi, da je Marko mrtev.« Narodna pesem ni natančno določila, kje je ta Urvina planina, zato so mnjenja o tem ločena in jo nekateri iščejo ob Jadranskem morju, drugi v Rumuniji. Največ jih je mislilo, da je ime nastalo po kraju Rovine v Rumuniji, kjer je Marko l. 1394. resnično padel v boju proti Vlahom. (Prim. »Kraljevič Marko« v »Slov. Učitelju« l. 1923., str. 104.) O tem je priobčil dr. J. Modestin iz Zagreba v »Nastavnem Vjesniku« l. 1924., str. 253 in 318, zajemljiv članek »Gdje je Urvina planina?« ter izvaja, da je to planino iskati v makedonskem primorju blizu Egejskega morja pri polotoku Sveta gora (Athos). Na severu te gore ob

makedonski obali leži 1872 m visoka »Kušnica planina«, ki se turški imenuje »Bunar-dag« (bunar = studenec). To ime živo spominja na »bunar«, ki se petkrat ponavlja v Vukovi pesmi »Smrt kraljeviča Marka«. Tudi je v pesmi naveden iguman (poglavar pravoslavnega samostana) Svetogorec Vaso, ki je na Urvini planini našel mrtvega Marka. Pod goro Bunar-dagom leži kraj Orfani, iz katerega je lahko izvajati postanek imena Urvina, ki sicer sploh pomenja strmino. Na polotoku Sveta gora stoji v tej narodni pesmi omenjena cerkev Vilindara (Hilandar), kjer je srbska zadružbina Stjepana Nemanje. Makedonija je bila poglavitna zemlja Markovega junakovanja. Tu je bil njegov »beli grad« Prilip, tamkaj na visoki Urvini planini je — po narodnem mišljenju — umrl in bil — po istem mišljenju — shranjen v samostanu Vilindaru na Sveti gori. — Pri tej priliki pripominjam, da je slovenski slikar Jurij Šubic narisal lepo sliko o smrti kraljeviča Marka in je to obenem z zadevno slavno srbsko narodno pesmijo prinesel »Dom in Svet« v Ljubljani l. 1904, št. 1, str. 41 in 58. Tudi najdemo isto sliko v knjigi »Vojska na Balkanu« l. 1912/13, str. 18, ki sta jo uredila profesorja Sušnik in Šarabon. Fort. Lužar.

Splošna šolska obveznost na Ruskem. Svet ljudskih komisarjev je sklenil uvesti splošno šolsko obveznost. Starše, ki ne bi pošiljali svojih otrok v šolo, zadene ostra kazen.

»Prerod« s prilogo »Zdravje«. Izšla je 8. številka tega občepriljubljenega lista, ki si stalno pridobiva simpatije vseh krogov. Kar moramo z veseljem pozdraviti je to, da list brez ozira na levo in desno pove — včasih prav bridko — resnico. Z veseljem opažamo razvoj protialkoholnega gibanja, ki temelji na stvarni podlagi in vsestranskem upoštevanju teh razmer. List ni prenapet, temveč vseskozi pravilno usmerjen. Zato ga bo s pridom bral vsakdo brez razlike stanu. List stane samo 25 Din na leto ter se naroča pri upravi »Preroda«, Ljubljana, Poljanski nasip 10.

Letno poročilo II. mestne deške osnovne šole v Ljubljani koncem šolskega leta 1924-1925. Sestavili učitelji in učiteljice II. mestne deške osnovne šole. Izdal in založil odbor za proslavo petdesetletnice te šole. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Vsebina: Krakovo in Trnova v preteklih sto-

letjih, napisal Al. Potočnik; Podatki o razvoju II. mestne duške osnovne šole v Ljubljani; Časovni pregled voditeljev, učiteljev in število učencev od šol. l. 1875/76 do 1924/25; Odlomek iz zgodovine naše kraljeve rodbine; Šolska oblastva in drugi podatki in kronike; Imenik učencev v šolskem letu 1924/25.

Borba proti tuberkulozi.

Podmladek Rdečega križa je 31. maja t. l. priredil v Mestnem domu v Ljubljani javno in poljudno predavanje o borbi proti tuberkulozi. Predaval je zelo zanimivo višji okr. fizik dr. Zivko Lapajne. Predavatelj je razložil veliko važnost problema tuberkuloze za naš narod, kajti dejstvo je, da umrje vsako leto okoli 60.000 ljudi našega naroda za tuberkulozo. Po pravici bi se nam lahko očitala ne samo brezbriznost in indolencija, nego tudi srčna sirovost in nespamet, ako pustimo, da se nam še nadalje uničuje naš rod v lastni državi, posebno ker je naša država bogata na sredstvih za omejevanje te nevarne bolezni. Saj imamo morsko obalo za boj proti škrofulozi, v naših planinah pa zdravilne klimate proti pljučni in kostni tuberkulozi. Obširnejše poročilo o zanimivem predavanju priobči časopis za zdravje »Prerad«.

Naši čitatelji pa naj se pouče o važnosti problema in njegovi rešitvi iz resolucije, ki je bila soglasno sprejeta na tem zborovanju in se glasi:

Resolucija.

Podmladek našega naroda je v nevarnosti, groze mu škrofuloze, tuberkuloze, telesne degeneracije sploh. Vsled tega pozivljamo odbor, da izvrši sledeče korake:

1. Pozvati je vlado, narodno skupščino in občine, da store vse korake, da se takoj prične z gradbami higijenskih stanovanj po zgledu drugih kulturnih držav. Najbolj se priporoča zgled bratskega češkega naroda, kjer prednjačijo v tem oziru hipotekarni denarni zavodi.

2. V svrhu profilakse naj se vpelje za vse mestne šole institucija skavtizma, pospešuje naj se upeljava skavtskih principov tudi pri drugih organizacijah, telovadnih, sportnih itd.

3. Planinstvo naj se proglasi kot narodni sport, planinska društva naj skušajo z vsemi sredstvi razširiti svoje delovanje, tako da postanejo naše planine pristopne vsem slojem našega naroda, zlasti še mladini kot najuspešnejše sredstvo, s katerim se da zabraniti tuberkuloza ter se jači živčevje ter vse telesne in duševne konstitucije podmladka.

4. Vlada, narodna skupščina in občine naj se zavedajo svoje dolžnosti glede lečenja tuberkuloze, ter naj po zgledu vseh kulturnih narodov ustanove vzdolž naše dolge in krasne morske obale zdravilišča proti škrofulozi, v zdravilnih krajih naših gora pa zdravilišča za tuberkulozo odraslih. V Sloveniji naj se ustanovi zdravilišče na Rakitni za Krimom. Sredstva za take zavode naj se dobe na ta način, da naj bodo ta zdravilišča zaeno industrijska mesta, ki nudijo eksistenco tuberkuloznim in njihovim rodbinam. V to svrhu naj skupščina sklene monopol za take industrije, katere bi se v ta namen uvedle v kraljevino in so takega značaja, da ne kvarijo zdravilnega ozračja (n. pr. industrija kožne galanterije, tvornice vagonov, salonskih garnitur itd.).

Društvena in stanovska kronika

PROSLAVA 25 LETNICE SLOMŠKOVE ZVEZE.

Proslava 25letnice Slomškove zveze v Ljubljani se je bila pričela že 9. julija s tem, da se je udeležilo večje število članov in članic Slomškove zveze I. občnega zbora »Krščanske šole«, bratskega ji društva in se je nadaljevala isti dan zvečer na družabnem sestanku v restauracijskih prostorih Uniona. Že na večer smo videli, da bo drugi dan lepa udeležba tako od strani učiteljstva kakor od strani ostalega odličnega občinstva. Dne 10. julija 1925 se je udeležilo učiteljstvo sv. maše v frančiškanski cerkvi.

P. katehet Modest je imel prav lep govor, v katerem nam je posebno poudarjal, da v naših vrstah ne more biti kompromisov; kajti samo dve poti sta v življenju: krščanska in antikrščanska. Značaji hodijo po prvi. Slomškovi zvezi je častital, ker ima v svoji sredi take značaje, ki ne poznajo v načelih kompromisov. Pri sveti maši je prav lepo pel ad hoc sestavljeni učiteljski pevski zbor.

Takoj po sveti maši se je napolnila dvorana Akademskega doma do zadnjega kotička. Predsednik Ivan Štrukelj je uvodoma v kratkih besedah pojasnil postanek Slomškove zveze pred 25 leti.

Slomškova zveza je bila ustanovljena v približno enakih razmerah, kakršne vladajo sedaj. Tedaj so se pehali za takozvano »naprednostjo«, zdaj pa gonijo »državotvornost«. In kakor sedaj, tako je bilo tudi takrat učiteljstvo po ogromni večini v nam nasprotnem taboru. Zoslombe v ljudstvu pa ni imelo, kakor je še danes nima. In dotlej že enotno stanovsko učiteljsko organizacijo je postavilo v službo tedanji liberalni stranki, a tovariše, ki so bili sledili povabilu gospoda škofa in se udeležili duhovnih vaj, so na prav nečasten način izključili iz organizacije. S tem pa so seveda na najjasnejši način dokumentirali, da so stanovsko organizacijo ponižali na filijalko tedanje politične stranke, da so zavrgli prvotni nje namen. Značajnim tovarišem in tovarišicam ni preostajalo nič drugega, kakor to, da so se ob priliki, ko so Slovenci praznovali 100letnico rojstva velikega Slomška, združili in ustanovili novo učiteljsko društvo s krščanskim in stanovskim programom. Za geslo so si zbrali reklo: veri, vzgoji, pouku! Nato se je predsednik spominjal vseh onih tovarišev, ki jih je Bog ohranil še pri življenju ter je vsakega, ki je bil navzoč, prisrčno pozdravljal, naštevajoč njegove vrline in zasluge na različnih poljih narodnega dela, a zborovalci so vsakega posameznika, ki že 25 let vztraja v Slomškovi zvezi, burno pozdravljali. Tudi so bili navzočni 25letni člani na prav prisrčen način dekorirani z lepimi šopki. Kot prvega predsednika se je predsednik spominjal tov. Jakliča, dalje odbornika Josipa Novaka, Janka Bajca, Fr. Tomažiča, Pavle Krušičeve, Antonije Štupce, Rudolfa Vizintina. Kot prvega duhovnika iz duhovskih vrst kateheta Fr. Oswalda. Od prvih članov in članic iz učiteljskih vrst: Julija Slapšaka, Apolonije Faturjeve, Marije Štupčeve, Karola Simona, ravnateljice Zemmetove, Marije Šerčeve, Rez. Kovačičeve, Minke Odlaskove, Ter. Škuljeve, M. Wohinčeve, Pavle Schubertove, ge. Babnik-Rajerjeve, M. Tomčeve, M. Detelove, Minke Kratner in Janka Nep. Jegliča; iz duhovskih vrst je najprej pozdravil prevzvišenega g. škofa dr. A. B. Jegliča, ki so mu zborovalci prirejali frenetične

ovacije; od še živih ustanovnikov poleg prevzvišenega g. knezoškofa še dr. Jos. Lesarja, stolnega kanonika, čigar lepo pozdravno pismo je predsednik tudi prebral, dalje čast. kanonika in dekana Lavrenčiča Ivana iz Kamnika, prof. dr. Perneča, čast. p. lazarista Birka; od častnih članov se je spominjal škofa Jegliča, dr. Lesarja, dr. Šusteršiča. Kot zelo zaslužna za Slomškovo zvezo je pozdravil navzoča gg. duh. svetnika A. Čadeža in stol. dekana in častnega kanonika Ign. Nadraha. Izmed še živečih gospodov profesorjev, ki so se za ustanovitev Slomškove zveze zanimali in delali, je navedel Bogumila Remca in Evg. Jarca. Od že umrlih prvih odbornikov je navedel: Jerneja Čenciča, Holzinger pl. Weidlich, čast. kanonika Ant. Kržiča in dr. Grudna, dalje se je spominjal vseh umrlih ustanovnikov, kakor: dr. Gruden, msgr. Zupančič, prošt Sajovic, dekan Schweiger, župnikov Königa in Trpina; od že umrlih častnih članov: kan. Kržiča, dr. Evg. Lampeta, dr. Grudna; izmed mnogih umrlih članov Slomškove zveze se je predsednik spominjal: prof. Izidorja Modica, dr. E. Kreka, dr. K. Vrstovška, dr. Medveda; izmed odličnejših voditeljev je navedel: M. Ranta, Iv. Vogelnika, N. Stanonika, Jos. Levičnika, Štef. Primožiča, Josipa Bregarja, Fr. Fabinca; iz vrst tovarišic: Amalije Tomčeve, Berthold Kristine, M. Vidrove, Angele Rottove, Julije Jakličeve; pozabil tudi ni spominjati se velikega našega češkega tovariša Kadlčaka. Zborovalci so v spomin in počaščenje vseh teh in še drugih vstali ter zaklicali: Slava jim! Spomnil se je končno tudi onih tovarišic, ki so odšle v samostan, da v njih nadaljujejo nemotene po svetnem hrupu vzvišeni učiteljski poklic. Nato je pozdravil vse zastopnike različnih stanov in organizacij, ki so prihiteli k proslavi 25letnice Slomškove zveze. Tako: dr. K. Capudra kot zastopnika Orlovstva, dr. J. Mohoriča kot zastopnika Prosvetne zveze, gdč. Cilko Krekovo kot zastopnico Slov. kršč. ženske zveze, ravnateljja Jegliča kot zastopnika Županske zveze, g. ministra n. r. Gostinčarja kot zastopnika Jugoslov. strokovne zveze, g. kan. Stroja kot zastopnika Društva rokod. pomočni-

kov, prof. Dolenca kot zastopnika prof. odseka starešinstva, prof. Bajuka kot zastopnika Pevske zveze, g. duh. svetnika A. Čadeža kot zastopnika Kat. tisk. društva, g. Duš. Serneca kot zastopnika Jugoslovanskega kluba, g. prof. Prijatelja kot zastopnika štaj. društva Prerod in končno dve častiti sestri iz Celja ter vse, zlasti mlajše tovariše in tovarišice.

Navedel je tudi pismene pozdrave, ki so jih poslali nastopni tovariši in tovarišice: Karel Simon, Silvester Fr., Slavko Černigoj, Anica Ojstriševa, Merala Poldi, Marija štopca, Kristina Hafner iz Pariza, Marija Vodušek iz Subotice, Ela Čampa, p. Kopatina in Anton Lomšek. — Zveza papirniškega delavstva Vevče-Dev. Mar. Polje je poslala nastopni pozdrav: K 25letnici vam kličemo in se v duhu z vami združujemo. Naprej po načelih! Trnjeva je vaša pot, težak vaš boj, a že se svetli, ura rešitve je blizu. Pravica bo zmagala. Kristus je zmagal! Krščansko soc. delavstvo je z vami. Fr. Kuvavica, t. č. predsednik. — Potem so sledili pozdravni govori.

Pozdrav g. knezoškofa.

K besedi se je oglasil g. knezoškof dr. Jeglič. V krasnih, iz srca prihajajočih besedah je častil učiteljski stan in pozdravljal učiteljstvo kot namestnike staršev, ki vrši veliko in odgovornostno polno delo ter je nadaljeval: »Krščanski učitelji omogočujejo, da se pri otrocih uresniči delo božjega odrešenja in tako deluje za časno in večno srečo; krščanski učitelji zlasti pazijo na zanemarjeno mladino in ji posvečajo vso svojo skrb in ljubezen. Delo velikokrat nima uspeha, a učiteljstvo naj bo uverjeno, da Bog ne gleda toliko na uspehe, ampak na trud in voljo učiteljstva. Ker služite Bogu, ste preganjani. Toda zavedajte se, da je križ in trpljenje dobro znamenje, je znak resničnosti. Kajn je ubil Abela. Isti so motivi vašega preganjanja. Pa upamo, da bo boljše. Ohranite zavest, da se krščanskega, pridnega, dobrega učitelja srčno veselim in z menoj vse pošteno krščansko ljudstvo. Želim, da blagoslovi Bog vaše težko in veliko delo.« Besedam g. knezoškofa so se zborovalci odzvali z viharnim odobravanjem.

Pozdravi drugih zastopnikov.

G. Dušan Sernec, poslanec in univerzitetni profesor, je pozdravil učiteljstvo v imenu Jugoslovanskega kluba. Izraža veliko veselje nad tolikšno udeležbo in ga veseli, ker vidi, da je še toliko značajnih mož in žena. Zvestoba za zvestobo — geslo to bodi naše geslo.

Dr. Jakob Mohorič je pozdravil učiteljstvo kot predsednik Prosvetne zveze. Ugotavlja, da učiteljstvo Slomšk. zveze ni preganjano toliko radi političnega dela, ampak radi prosvetnega dela v društvih, ki slone na krščanski podlagi. Toda s takimi učitelji je vse slovensko čuteče ljudstvo, zato le pogumno in skupno na krov za krščansko prosveto.

Prof. dr. Capuder je pozdravil zborovalce v imenu JOZ in OP, to je v imenu 10.000 slovenske orlovske mladine. Mi in vi, pravi, imamo iste predmete, s katerimi se bavimo. Vi vzgajate nedolžne otroke in jih usposabljate za življenje ter jih tudi pozneje ne zapustite, in tu se srečamo: vaši postanejo naši. Bijemo skupen boj. Preko sovražnikov pa pojdemo brez jeze v srcu. Orli in Orlice bodo stebri, kakor vsake druge organizacije, tako tudi Slomškove zveze — in obratno. Bog živi!

V imenu Jugoslov. strokovne zveze, v kateri je včlanjenih 4000 delavcev, pozdravi zborovalce g. J. Gostiščar, minister n. r., ter izvaja: »Med vami in delavci je velika sličnost. Oboji ste trpini, ki se morajo boriti za svoje najprimitivnejše človeške in stanovske pravice. V boju ste. V boju pa se krepijo, vzgajajo in izkristalizirajo značaji. V boj za pravice! Pozdravljeni značaji!«

V imenu Krščanske ženske zveze je govorila in zborovalce pozdravila g. Cilka Krekova, ki je zborovalce bodrila za ljubezen do vere in materinega jezika. V tej ljubezni Slomškova zveza vztraja in bo vztrajala. Sila ljubezni bo razdrila vse sovražne sile.

G. prof. Prijatelj iz Maribora pozdravi zborovalce v imenu mariborske Prosvetne zveze. Prosvetno delo slika kot najbolj vzvišeno. Toda to delo naj sloni na veri, ki je temelj vztrajnosti in agilnosti našega ljudstva za prosveto. Kri-

stus je in ostane! Učitelji, na delo med ljudstvom!

Duhovni svetnik gosp. A. Čadež pozdravi Slomškovo zvezo v imenu Katehetskega društva z željo, da bi tudi nadalje vladala med obema bratskima društvoma harmonija in složno skupno stanovsko delo.

Gosp. ravnatelj J. N. Jeglič pozdravi zborovalce v imenu Županske zveze, ki s simpatijami spremlja neomajno vztrajnost njenih članov in članic.

Prof. M. Bajuk izroča pozdrave in častitke Pevske zveze Slomškovi zvezi. Leto 1800. je rodilo dva moža — oba Slomška preko Slomškove zveze do letudi pesnika: Prešerna in Slomška. Vez pih slovenskih pesmi je najtesnejša. Vez Slomškove zveze in Pevske zveze bodi čim večja. Kdor poje, z nami misli.

G. prof. Iv. Dolenc pozdravi zborovalce v imenu katoliškega starešinstva. Poklic učiteljev je, da vzgaja značaje. To pa morejo le značaji. In le oni, ki je značajan, je državotvoren.

Vsi govorniki so želi za njihove lepe misli in pozdrave, ki smo jih tu podali v najbolj skrčeni obliki, od strani učiteljstva živahno pohvalo.

Po navdušenem sprejetju odborovega predloga, da se pošlje Njeg. Vel. kralju Aleksandru brzozjavni pozdrav, je nastopil tov. Grad kot slavnostni govornik.

Slavnostni govor tov. Grada.

V pesniško zamišljenem govoru je slikal Slomškovo zvezo kot mater, ki vodi svojo deca preko Golgote. Po ravni poti, po lepih cestah so ji sledili mnogi, ki pa so ji postali nezvesti, ko je cesta zavila navkreber po trnjevih stezah. Tedaj so se začeli mnogi obračati nazaj, opazujoč vabeče livade in podlegli so; zapustili so mater. Bili so tudi taki, ki so pograbili po kamenju in so mater kamenjali. Toda najboljša deca ni in ne bo zapustila matere, ostala ji je zvesta in jo spremlja preko vrha Golgote ob njenem 25letnem jubileju. Zvesta mati in zvesta ji deca pa po pravici pričakujejo, da jim zasveti preko Golgote zarja lepše bodočnosti in ostanejo v nerazrušljivi trajni zvestobi. — Govornik je žel za izredno lep govor

viharne ovacije. V »Slov. Učitelju« je objavljen v celoti.

Poročilo Anice Lebarjeve.

G. tajnica Anica Lebarjeva nam je podala daljše poročilo o 25letnem kulturnem delu Slomškove zveze. Tudi njeno poročilo je bilo nekaj posebnega, ker ni bilo zgolj naštevanje, kaj vse je tekom 25 let Slomškova zveza storila; podala nam je jasne smernice, po katerih naj značajan krščanski učitelj živi in dela.

OBCNI ZBOR SLOMSKOVE ZVEZE.

Tajniško poročilo.

S krasnim tajniškim poročilom je bil zaključen slavnostni del in pričel se je redni občni zbor.

Iz tajniškega poročila povzamemo, da je minulo poslovno leto preživela Slomškova zveza celo vrsto razburljivih dogodkov, ki so žugali, da jo vržejo iz tečajev. Preganjanj je bilo en masse! Krivica za krivico je zadevala člane in članice, česar ne bomo ponavljali. Toda nihče preganjanih ni klonil in tudi drugi, ki bi prišli še na vrsto, ne bodo. Vkljub persekucijam Slomškova zveza še živi in se je celo v trpljenju okrepila. Nekaj suhih vej — 10 po številu — je odpadlo, nekaj plahih se je potegnilo v ozadje — število članov pa je naraslo za 33 — tako da šteje Slomškova zveza sedaj 456 učiteljev in učiteljic. Smrt nam je v minulem letu pobrala tri tovariše, in sicer: Berhtold Kristino, Jaklič Julijo in Jelico Dežman. Izmed naših članov sta bila odlikovana z redom sv. Save V. razr. ravnateljica Franja Zemetova in Jos. Cepuder. Pohvalno je omeniti nekatere podružnice (zlasti novomeško-črnomaljsko), ki kljub vsemu niso opustile mesečnih zborovanj, predavanj in hospitacij. Z veseljem je omeniti, da se poleg 10 podružnic, ki jih šteje Slomškova zveza, snuje baš v tem času nova podružnica v Prekmurju. Osrednji odbor je imel tekom leta 17 sej. Zveza kot taka je imela tekom leta štiri večja zborovanja. Stalni odsek osrednjega odbora je kaj marljivo sodeloval s Krščansko šolo pri sestavi izpreminjevalnih predlogov k načrtu novega šolskega zakona. Osrednji odbor

pa je šel vsekdar zelo na roke z raznimi nasveti preganjanim članom v zadevi pritožb na državni svet, ki jih še do danes ni rešil. Po informacijah našega pravnega zastopnika pa naše zadeve v državnem svetu ne stoje slabo. Veliko članov in članic vkljub neznosnemu terorju neomajno vztraja pri delu v kulturnih društvih in tako naj tudi ostane v bodoče.

Tov. R. Wagner je podal izčrpno blagajniško poročilo in je dobil zanj absolutorij. Članarina se je zvišala ob tej priliki na 60 Din, naročnina na »Slov. Učitelja« za nečlane na 40 Din.

Poročilo urednika.

G. urednik Fortunat Lužar je izvajal sledeče:

V glasilu sem dajal prednost vzgojnemu delu, zato so bili vzgojni momenti v raznih člankih in pri raznih predmetih krepko poudarjeni. To kažejo n. pr. članki: Vzgojna vrednost telovadbe, Vzgojna vrednost fizike in Vzgoja otrok v osebnost. Ker imajo vse sosedne države med učnimi predmeti uvrščen državljanski pouk in je ta pouk postavljen tudi v osnutek našega novega šolskega zakona, sem v naše glasilo sprejel in pripravil več zadevnega gradiva. Med drugimi prispevki so taki članki sledeči: Ne staviti poslopja v zraku (letnik 1924, št. 7/9; Učitelj v službi naroda in države (l. 1924, št. 10/12); Novi narodni čovjek i zadaća naše škole (letnik 1925, št. 3/4). Pregled drugih sestavkov o nacionalni in državni vzgoji sem priredil v letošnji 3. in 4. številki. Članekov šolsko-didaktične vsebine ni od zadnjega občnega zbora razen o petju nič prišlo v list. Porabil sem še članke o raznih socialnih zadevah, o mladinskem slovstvu, o statistiki slovenskega šolstva in o stanju šolstva v tujini. Največ prostora so dobile stanovske zadeve. Za dobro delovanje učitelja na deželi sta posebno mlajšemu učiteljstvu priporočljiva dva članka sotrudnika Josipa Vrbinca, namreč: »Učiteljevo življenje in delovanje« (l. 1924, št. 10/12) in »Kako se uveljavi učitelj pri otrokih in pri ljudstvu« (l. 1925, št. 2). Pri šolsko-upravnih zadevah so opaziti poudarki o službeni stalnosti in drugih pravicah, a

to posebno z ozirom na splošni uradniški zakon. Razen drobiž o tem je prinašal stalni oddelek »Društvena in stanovska kronika«. Tako sem za stanovsko-pravne in sploh stanovske predmete ter zadevne članke skušal odmeriti dve tretjini prostora v vsaki številki. Te stvari so za učiteljstvo kajpada najvažnejše. Ker ima pa list poleg članov Slomškove zveze mnogo drugih naročnikov, sem se moral tudi nanje ozirati. Ti čitajo namreč list zaradi vzgojnih in slučajnih literarnih ali znanstvenih člankov, naše stanovske reči jih pa kot neučitelje manj zanimajo. Glavni odbor je mnogo razmišljal na raznih sejah, da bi se ustanovil poseben list samo za stanovske zadeve, a do izvršitve ni mogel priti, ker še ni nobene garancije ne od naročnikov ne od sotrudnikov, da bi se tak list dobro in stalno vzdržal. Saj moram še za »Slovenskega Učitelja« tolikrat priganjati za naročnino in se pri ureditvi vsake številke ozirati, da ne prekoračim društvenih dohodkov, ker nikakor ne maram spraviti Slomškove zveze z društvenim glasilom v kako pasivnost. Ko bi se dalo preurediti ali izpopolniti našo zvezo v večje literarno podjetje, bi se zelo pomnožil njen ugled.

Zelo umesten je bil poziv (apel) neke učiteljice z dežele v letošnji 2. številki. Izmed lansko leto določenih stalnih sotrudnikov in sotrudnic je bila najbolj delavna učiteljica Angela Grčarjeva, ki je za vsako številko predložila kak lep sestavek. Skoraj bi jo rad razbremenil in prosil druge za enako sodelovanje.

Za list sem sicer storil vse, da bi vsaj vsak mesec izhajal, a me skrbi, če bo to šlo tako naprej, ker ne vem, kaka bo letina z naročnino. Svoje tiskarne nimamo. Sicer pa za vse drugo poslovanje nimamo nobenega lokala ter moramo po raznih stanovanjih raztreseno upravljati naše stanovsko gospodarstvo. Predlagam tudi danes, da dela vsak po svoji moči kot posameznik za celoto, da bo list izhajal vsaj mesečno in v debelejšem obsegu.

Posebnost je s podatki o umrlih tovariših. Iz nekaterih krajev dobim nekaj podatkov o umrlem, večkrat pa nič.

Menda se vsi zanašajo na urednika, a ta še ne more imeti na razpolago za vse kakega katastra ali radio-postaje. Stanovska in društvena dolžnost je, da kak bližnji tovariš pošlje uredniku vsaj kake tri ali pet stavkov, da to priobči v spomin umrlega. Večji sestavki pridejo lahko za poznejšo številko. Od oseb, ki so se učile spisja in same vadijo v spisju mladino, pričakujem, da kaj večkrat primejo za pero in pomagajo, da se list obdrži v popolnosti. Upam, da bo po 25-letnici Slomškove zveze vedno več članov in članic priznalo s sodelovanjem, zakaj imamo glasilo. —

Z zadovoljstvom se je vzelo na znanje tudi poročilo upravitelja sklada g. Avg. Pirca.

Važni sklepi so bili sprejeti tudi glede učiteljskega narasčaja, ki se mu mora posvetiti tudi v naših vrstah več pozornosti; kajti še tako lepi šolski zakoni ne pomenijo mnogo, če ne bomo imeli krščanskega učiteljstva.

Glede resolucij se sklene, da odbor predloži na pristojna mesta vse, ki so že bile sprejete na naših prejšnjih zborovanjih in še niso izpolnjene, zlasti one, ki zadevajo materijelno stran učiteljskega stanu: neizplačane razlike, opr. vodstv. doklade, izenačenje draginjskih doklad poročenim učiteljicam, zboljšanje materijelnega stanja upokojencem itd. itd. Zborovalci so dalje sprejeli tudi resolucije, ki so bile sprejete v razpravi v glavnem odboru Zveze jugoslov. učiteljstva dne 30. junija 1925 v Beogradu, v katerih se obsoja: 1. premeščanja, upokojevanja in odpuščenja učiteljstva iz politične osvete; 2. obsoja se, da je šlo v preganjanju učiteljev, proti katerim se vrši politična osveta, tako daleč, da se kaznovani niti zaslišali niso in so bili kaznovani ter da g. minister ni izdal prizadetim tozadevnih rešenj ter jim s tem onemogočil pritožbo na državni svet; 3. obsoja se, da g. minister pušča rešitve državnega sveta, ki so zanj obvezne, četudi razveljavljajo njegove odloke, nerešene; 4. obsoja se, da je g. minister prosvete vnesel v zakon o dvanajstinah odredbo, po kateri se učiteljstvo jemlje v disciplinarnih za-

devah iz odredb činovniškega zakona in bo tako brez zaščite, kakršno ima ostalo uradništvo v disciplinskem sodišču; 5. obsoja se, da se pri izbiri oblastnih in okrajnih šolskih nadzornikov gleda pred vsem na njih politično obiležje in privrženstvo stranke gosp. ministra prosvete; 6. obsoja se, da novi načrt šolskega zakona o narodnih šolah predpostavlja samo končno dejanje brezprimerne reakcionarne politike, ki jo vodi današnji g. prosvetni minister Pribičević.

Kot tak ta načrt ne rešuje niti enega prosvetnega vprašanja, ne odgovarja niti eni bistveni opravičeni zahtevi prosvetnih delavcev in s svojimi do kraja reakcionarnimi odredbami in drakonskimi kaznimi degradira učiteljstvo, odvzema joč mu vse državljanske in uradniške pravice in uničuje mu tudi vse moralne interese učiteljstva.

Načrt novega zakona zapostavlja dve najvažnejši vprašanji, od katerih zavisi napredek narodne prosvete, to je: grajenje in vzdrževanje narodnih šol. On stavi šolo pod varuštvo policije in napravlja šole za neke vrste »žandarmerijske stanice«. Z ustanovo oblasti šolskega nadzorstva zakonski osnutek brezpotrebno komplicira prosvetno administracijo, a z drakonskimi odredbami o kaznih otvarja široko polje najgršim zlorabljanjem in jemlje učiteljstvu vse one pravice in garancije, ki jih ima ostalo uradništvo.

Po vseh teh razlogih se tudi zborovalci Slomškove zveze pridružujejo glavnemu odboru UJU, ki je izjavil svoje nezadovoljstvo nad celokupno današnjo prosvetno politiko, ki je na škodo šoli in učiteljstvu ter v imenu celokupnega učiteljstva obsodil tako delo, apelujoč na vse merodajne faktorje, da sedanji načrt o narodnih šolah zamenjajo z novim načrtom, ki naj bi bil izdelan v duhu opravičenih zahtev učiteljstva, ali popolnoma predelan v smislu predloženih sprememb.

Po osvojitvi teh resolucij se je učiteljstvo porazgovorilo o zadevah preganjanj ter z obžalovanjem vzelo na znanje demonsko dejanje našega prosvetnega oddelka, ki ga je izvršil nad tov. Vidrom,

s katerim sočuvstvuje vse učiteljstvo in ž njim vred vsak poštenjak. — Nato so se vršile volitve in je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Štrukelj Ivan, podpredsednica Sadar-Kleinmayerjeva, tajnica Anica Lebarjeva, blagajnik Rudolf Wagner, urednik »Slov. Učitelja« Fortunat Lužar, upravitelj podpornega sklada Gustav Pirc, upravitelj tiskovnega sklada Janko Polak, knjižničarka A. Ojstriševa. Dalje so člani izvršilnega odbora vsi predsedniki podružnic. —

Končno se predsednik zahvali vsem udeležencem in vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli k lepi proslavi 25letnice, najlepšo zahvalo.

Isto popoldne so se mnogi zopet zbrali v prostorih hotela Union na družabno zabavo, nekateri pa so v soboto šli na izlet v Vintgar in na Bled.

Kamniška podružnica Slomškove zveze je zborovala 22. aprila na Homcu. Udeležba je bila vsled naliva bolj slaba. Predsednik g. M. Koman je otvoril zborovanje ter pozdravil navzoče, ki so kljub slabemu vremenu došli. V imenu župnije je pozdravil navzoče g. župnik Merkun, zakar se mu je predsednik zahvalil. Nato preide k dnevnemu redu. — Prva točka je bil: Praktičen nastop gđc. Verbičeve v I. razredu. Poučevala je v računstvu 9 + 9. Občudovali smo lepe uspehe, ki jih tovarišica doseže s svojo mirno in prijetno metodo. Kot ljubka mamica se kreta in občuje s svojimi malčki. Zlasti nas je iznenadilo lepo in pravilno pisanje šolskih otrok na tablo. — Iz nazornega nauka je vzela: Pripovedko o postanku cerkve na Homcu. Vsi smo pozorno sledili zanimivemu pripovedovanju. Hvala gđc. tovarišici za prijaznost! Zeleni je, da bi bilo vsako zborovanje združeno s praktičnim nastopom, ker pri tem vsak največ pridobi. — G. predsednik se je zahvalil za nastop in jo prosil, da bi nas še večkrat povabila v svoj razred. — Druga točka je bilo predavanje gđc. Grčarjeve v šolskih izletih, ki je radi premajhnega števila navzočih odpadlo. Predavanje je gđc. tovarišica poslala v »Slov. Učitelja«.

Dne 17. junija se je vršil občni zbor v Domžalah. Izvolil se je nov odbor, in sicer: Igljč Kornelj, Trpin Josip, Grčar Angela, Schubert Štefi, Šibove Minka in Verbic Alojzija. Načelnica je Angela Grčarjeva.

Zborovanje in občni zbor podružnice »Slomškove zveze« za novomeški in črnomeljski okraj na Zaplazu, dne 6. junija t. l.

Zborovanja so se udeležile vse dolenjske podružnice v skupnem številu 36 članov. Po dohodu na Zaplaz je bila sv. maša, pri kateri je pelo učiteljstvo. Po sv. opravilu je bilo zborovanje v gozdu. Tov. načelnik

pozdravi navzoče člane vseh podružnic, posebno našega veterana tov. Jakliča, ki je kljub vsem težavam prihlet k nam, da govori z nami tovariško besedo ter otvori zborovanje s sledečim: dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika; 2. predavanje tov. Borisa Grada: »Orazik«; 3. poročilo o pedagoški knjigi tov. Žukovca: »Osnova za preobrazivanje naroda školom: dr. I. Turič«; 4. slučajnosti.

Zapisnik o zadnjem zborovanju se odobri. — Referat tov. Borisa Grada vsebuje v »Orazik« vso muko in boleost duše preganjanega učitelja, ki ga je krivica vrgla v samočo, v brezdelje in ga skoraj duševno ubila. — O pedagoški knjigi poroča tov. Žukovec. Pisatelj navaja v svojem delu splošno korist narodne šole in njene naloge. Učenec naj bo razumen, dostojen, zmožen. Šola naj ne bo odvisna samo od ene močne stranke, starši naj imajo tudi oblast nad šolo. Dalje opisuje šolski obisk in delo na taki narodni šoli. — Razvije se živahna debata. Ker pisatelj zahteva včasih stvari, ki se nikakor ne morejo vršiti pri takem pouku kot ga ima naša šola, se z njim ne strinjamo. Treba bo še temeljite šolske reforme, preden bo prišlo do tako narodne šole, kot jo opisuje dr. Turič. — Predavateljema se tov. načelnik lepo zahvali na predavanjih.

Pri slučajnostih se omenja »študijski teden«, ki bo trajal od 17.—25. avgusta t. l. Tovariši dajo o tem tednu nekatera pojasnila, ki veljajo posebno onim, ki se bodo omenjenega tedna udeležili.

Tov. načelnik predlaga, naj bi vsako leto zadnja meseca zborovali na Zaplazu. Predlog je z večino sprejet.

Ker se nihče ne oglasi k slučajnostim, se tov. načelnik zahvali za udeležbo in zaključí zborovanje ter otvori občni zbor s sledečim sporedom: 1. Čitanje zapisnika; 2. poročilo odbora; 3. volitev odbora; 4. slučajnosti.

Zapisnik zadnjega obč. zbora se odobri. — 2. Načelnik poroča, da se je podružnica v preteklem letu živahno gibala, tako, da je imela 7 zborovanj, ki so bila dobro obiskana. — Iz tajniškega poročila je razvidno, da šteje podružnica 36 članov in precej podpornih članov. Tajnica poudarja razveseljivo dejstvo, da so pristopili v časih najhujšega preganjanja štiri novi člani, odstopil pa nobeden. Povprečna udeležba na zborovanjih je znašala 67 odstotkov. — Tov. blagajničarka poroča, da so znašali društveni dohodki 1758.80 Din, izdatki pa 1469.25 Din, ostane v blagajni 289.55 Din.

Sledi poročilo revizorjev; na podlagi društvenih knjig predlagata revizorja odboru absolutorij s pohvalo, kar je obč. zbor enoglasno odobril.

Pri volitvi odbora predlaga tov. P. Akvin, naj se izvoli stari odbor že vnaprej. Predlog je bil soglasno sprejet.

Pri slučajnostih omenja tov. blagajničarka, da še niso vsi podporni člani plačali članarine. Priporoča, naj vsak redni član skrbi, da bodo podporni člani v njegovem okolišu plačali članarino.

Ob tem zborovanju, združenim z občnim zborom, se oglašajo k besedi tudi bivši dež. poslanci in pisatelj tov. Jaklič. Slika žalostno dobo terorja nad učiteljstvom, ki tvori najžalostnejše poglavje v kulturni zgodovini našega naroda. Kljub temu naj ne omagamo, doba terorizma še nikdar ni trajala dolgo in pravica je vedno zmagala nad krivico.

Načelnik se zahvali za bodrilne besede ter zaključi občni zbor, na kar sledi prosta zabava. P. M. Š.

Občni zbor »Podravske podružn. Slomškove zveze« dne 2. avgusta 1925. Navzočih je bilo 18 članov in 2 gosta. Po običajnem pozdravu prečita podnačelnica sledeči dnevni red: 1. Predavanje g. ravn. J. Stabeja »Kako bi naj učiteljstvo vzgajalo mladino v ljudskoprosvetnem smislu«. 2. Poročilo podnačelnice in tajnice. 3. Volitev novega odbora. 4. Slučajnosti.

G. predavatelj poudarja v svojem dobro zasnovanem referatu potrebo, da naj in kako naj vzbujajo in podpirajo narodno samozavest. Vzbujajo naj v otrokih zanimanje za domačo literaturo, ljubezen do domače grude, zanimanje za narodno nošo.

V debati predlaga tov. Korošak, da bi zanimanje za narodno nošo vzbujale pri deklicah učiteljice ženskih ročnih del.

Predsednica zborovanja se v svojem in v imenu navzočih g. predavatelju prisrčno zahvali.

Po predavanju poda predsednica svoja poročila glede splošnega stanja podružnice. Omenja težavne čase, v katerih se gibljemo, toda to nas ne straši. Mi hodimo naprej po začetni poti, za našimi cilji.

Tajnica poroča: zadnji občni zbor je bil dne 15. junija 1924. V začetku julija smo se udeležili občnega zbora centrale v Celju. Zborovali smo dne 4. okt. 1924. Predaval je dr. Močnik: »Razmerje med duhovništvom in učiteljstvom«. — Dne 7. dec. 1924 je predaval zopet g. dr. Močnik: »Kako naj učitelj sodeluje z duhovnikom.« — Dne 2. febr. 1925 je bil predavatelj g. Firm nenadoma službeno zadržan, zato je bil med člani in članicami samo prijateljski razgovor. — Dne 8. aprila 1925 je predaval g. dr. Jeraj. V lepih besedah nam je podal smernice glede vzgoje jugoslovanstva. — Dne 30. maja 1925 je predaval g. prof. Prijatelj. Podal nam je glavne smernice našega prosvetnega dela.

Po podanih poročilih se je vršila volitev novega odbora. Predlagan in soglasno je bil sprejet sledeči novi odbor: načelnik prof. Ivan Prijatelj; podnačelnica Ljudmila Gulinova; tajnica Marica Bregantova; blagajnik Milan Kočuvan; knjižničarka Helena Raunicherjeva; odbornica Angela Stranj-

šakova; nadzorstvo Antonija Raunicherjeva, Ana Krulceva, Mar. Godničeva; preglednici Malči Podgorškova in Marica Ramšakova. Po volitvi je prevzel predsedstvo novozvoljeni načelnik prof. Prijatelj.

Med slučajnostmi se je govorilo tudi o 25-letnici »Slomškove zveze« v Ljubljani. Udeležil se tega zborovanja tudi naše članstvo. Na občnem zboru se predlaga, da se zaradi prevelike oddaljenosti ustanovi za Ljutomer in Prekmurje posebna podružnica. M. B.

»**Krščanska šola**«. Dne 9. julija se je vršilo v Ljubljani zborovanje in prvi občni zbor društva »Krščanska šola«. V polni dvorani je otvoril dekan teološke fakultete dr. Ehrlich, predsednik društva »Krščanska šola«, skupščino ter pozdravil navzočega prevzvišenega knezoškofa dr. A. B. Jegliča. G. doktor je naglašal posebno dva momenta, ki sta bila velike važnosti, da se je tudi pri nas ustanovilo društvo »Krščanska šola«. Podobne organizacije so delovale že v drugih državah. V Ameriki vzdržujejo take organizacije 7000 verskih šol, na Francoskem pohaja 25% vseh otrok v verske šole, v Belgiji se vzdržuje 70% verskih šol, v Nemčiji, Avstriji in drugje imajo verske šole velik vpliv in pomen. Gotovo pa se je društvo »Krščanska šola« ustanovilo pri nas še radi tega, ker ima šola velikanski vpliv na mladino. Šola da strokovne smernice za bodoče življenje. Dolžnost staršev je, da se interirajo za šolo, učitelje, ker so njih otroci prepuščeni morda protiverski vzgoji. Da se danes država interesira za šolstvo, je povsem razumljivo. Današnje razmere zahtevajo večjo izobrazbo od državljanov in tu ima gotovo država pravico, da pomaga ustvariti razmeram potrebno šolstvo. V morali, etičnih vprašanjih, v veri pa ima pravico odločevati Cerkev, ki je v to tudi poklicana in je vsled tega gotovo tudi njena dolžnost, da pazi na tvarino, ki se podaja mladini v šolah. Svobodna šola obstoja v tem, da je šola svobodna od raznih nepotrebnih vezi in spon in da je več tipov šol, izmed katerih si lahko starši poiščejo šolo, ki jim ugaja. Svobodna šola mora biti za nas Slovence slovenska in verska. Če hočejo drugi imeti neslovensko ali brezversko šolo ali pravoslavno, jim tega ne moremo preprečiti. Posebno se sklicujemo

tukaj na to, da Avstrija in Italija uničujeta slovenske šole in raznarodujeta našo dečo na podlagi državnega šolskega monopola. Mi hočemo izbrati zase svobodno šolo, ki je verska, in to sicer prav iz patriotičnih ozirrov. Mi si želimo velike mogočne Jugoslavije, ki naj ima krasne železnice, moderne luke na Jadranu, ki naj izkorišča svoje rudnike, ki naj tekmuje s svojimi sosedi na vseh poljih. To pa je mogoče le, če naš narod ne bo degeneriran in piškav, ampak če bo poln energične samozataje, poln poštvovalnosti. Podlaga za tako poštvovalnost pa daje ljudstvu edino le vera. Vera nam ni šport, ampak to nam je dvatisočletna tradicija, ki nam jo je Bog sam iz nebes prinesel in zato se sklicujemo na božjo avtoriteto, ko zahtevamo versko šolo za naše otroke. — Po poročilu tajnika g. Žerjava in blagajnika g. Ažmana je sledil referat dr. Capudra o našem privatnem šolstvu. V ustavi je zapisano, da je pouk državen, pri sprejetju ustave se je posrečilo še ustaviti, da se bo za privatno šolstvo napravil poseben šolski zakon, ki pa doslej še ni izdan. Iz statistike je bilo možno razbrati velikanske uspehe teh šol, a ob enem velike težave, s katerimi se imajo privatne šole boriti za svoj obstanek. Prof. Sušnik je poročal o šolskem vprašanju drugod. Vse države je razdelil v tri vrste sistemov. Na Francoskem, v Rusiji, Portugalski, Rumuniji se uveljavlja centralistični sistem v šolstvu, avtonomistični sistem je posebno v Švici, Angliji, Sev. Ameriki itd. Tretji sistem pa je anglosaški.

Minister prosvete Velja Vukičević. Nj. Vel. kralj je s svojim ukazom od 18. julija postavil za novega ministra prosvete gosp. V. Vukičevića. Novi minister je dolgoletni poslanec in pripada radikalni stranki. Po svoji stroki je profesor in pozna dobro razmere, želje in zahteve učiteljstva. Tudi mu je dobro znano, da novi projekt zakona o osnovnih šolah, ki je bil nedavno predložen narodni skupščini, ni mogel zadovoljiti šole in učiteljstva. Več o tem prinaša »Narodna Prosveta« v Beogradu od 24. julija t. l.

Učiteljska imenovanja. Na predlog prosvetnega oddelka pri velikem županu ljubljanske oblasti in na temelju člena 71. zakona o činovnikih so nameščeni: Za stalnega šol. uprav. v Dolnji Topli Rebri Maksimir Rozman, šol. uprav. v Strugah; za stalno

učiteljico na dekliški osnovni šoli v Ribnici Ivana Merhar, učiteljica v Strugah; za stalnega učitelja v Starem logu pri Kočevju St. Tavželj, učitelj v Kočevju; za stalnega učitelja v Kočevju Simon Gorišek, učitelj v Velikih Poljanah; za stalnega šol. uprav. v Velikih Poljanah pri Kočevju Boris Boc, učitelj v Brigi; za stalno učiteljico-upraviteljico v Brigi pri Kočevju Ana Košca, učiteljica v Banji Loki; za stalno učiteljico v Starem trgu pri Ložu Terezija Šušteršič, učiteljica v Mozlju; za stalnega šol. uprav. v Hinjah pri Novem mestu Anton Krische, učitelj v Starem logu; za učitelja v Blokah-Novi vasi (okraj Logatec) Walter Herbe, učitelj v Spod. Logu; za stalno učiteljico v Šmarjeti pri Krškem Avgusta Lobe-Bernik, učiteljica v Ortneku. — S kraljevim ukazom na temelju člena 52. in 71. zakona o činovnikih sta nameščena v Strugah (okraj Kočevje); za stalnega šol. uprav. oziroma učiteljico Fran Erker in Gabriela Erker-Jereb, oba v Starem Logu.

Imenovani so z dekretom ministra prosvete sledeči šol. upravitelji odnosno učitelji in učiteljice: V Brežicah za stalnega šol. uprav. Josip Bohinc; za stalno učiteljico istotam Ruža Bohinc - Prestarjeva; v Vidmu za stalnega šol. uprav. Alojzij Voglar; za stalno učiteljico istotam Emilija Voglar-Knapič; za stalno učiteljico istotam Viki Svetek; v železnikih za stalnega šol. upravitelja Josip Primožič; v Vel. Podlogu za stalno učiteljico Ljudmila Vizjak-Kovač; na Reki pri Laškem za stalnega šol. uprav. Josip Velkavrh; v Višnji gori za stalnega šol. uprav. Vinko Okorn; na Drenovem griču za stalno učiteljico Balbina Epih; v Dolu za stalno učiteljico Valentina Vrhovec-Vidic; v Ljubljani na IV. deški osnovni šoli za stalnega učitelja Josip Štrekelj; v Orehovici za stalnega šol. uprav. Ivan Gantar; v Stopičah za stalnega šol. uprav. Fran Erker; za stalno učiteljico istotam Gabriela Erker-Jereb; v Sušicah za stalnega šol. uprav. Josip Zajc; za stalno učiteljico istotam Ernestina Zajc-Blažič; v Boh. Bistrici za stalnega šol. uprav. Metod Požar; v Brežicah za stalnega učitelja Josip Tavčar; v Bojancih za stalnega šol. uprav. Slobodan Živojinović; v Ihanu za stalnega šol. uprav. Iv. Hrovat; v Krtini za stalnega šol. uprav. Fran Hvalat; v Radomljah za stalnega učitelja Alojzij Vernik; v Gornjem Tuhinju za stalnega šol. uprav. Drago Kavčič; pri Št. Vidu pri Brdu za stalnega šol. uprav. Fran Bitenc; v Bukovici za stalno šol. uprav. Olga Madon-Lendovšek; v Cerkljah pri Kranju za stalno učiteljico Ljudmila Lederhas; v Poljanah za stalnega šol. uprav. Janko Kokalj; v Leskovcu za stalno učiteljico Franja Černe-Mrak; na Raki za stalno učiteljico Amalija Malenšek; v Trziču za stalnega šol. uprav. Josip Bradaška; v Zamesku za stalno učiteljico Olga Vodopivec-Vrbič; v Mokronogu za stalnega šol. upravitelja Pavel Herbst; za stalno učite-

ljico istotam Marija Perko; v Trbovljah-Vodah za stalno učiteljico Mara Plavšak; za stalno učiteljico istotam Breda Nerat; v Zidanem mostu za stalno učiteljico Alojzija Razpotnik-Sever; v Šmartnem pri Litiji za stalno učiteljico Olga Kramar; v Višnji gori za stalno učiteljico Alma Turk; v Dev. Mar. v Polju za stalnega učitelja Jos. Makovic; za stalnega učitelja istotam Val. Frece; na Dobrovi za stalno učiteljico Antonija Pavlin; v Cerknici za stalno učiteljico Alojzija Modic; na Viču za stalnega učitelja Andrej Sužun; v Žireh za stalnega šol. uprav. Edo Hribernik; na Dvoru za učitelja Andrej Sežun; v Žireh za stalnega Nemški vasi za stalnega šol. uprav. Jakob Novak; v št. Petru za stalno učiteljico Dolores Uković; na Bledu za stalnega učitelja Viljem Puntar; za stalno učiteljico istotam Milica Kregar; po službeni potrebi za deklško šolo v Novem mestu Hedvika Schweiger.

Na predlog ministra prosvete g. Velja Vukičevića so na osnovi člena 52. in 71. činov. zakona imenovani: V Brežicah za stalno strok. učiteljico na moški mešč. šoli Olga Andrejčičeva; v Krškem za stalnega učitelja na mešč. šoli Tone Gaspari; v Ljubljani za stalnega strok. učitelja na prvi deški mešč. šoli Avgust Petričič in za stalnega učitelja petja in glasbe istotam Ivan Repovš; v Ribnici za stalnega strok. učitelja na mešč. šoli Janko Trošt in za stalno strok. učiteljico istotam Josipina Prekuhova; v Trzinu za stalnega učitelja na meščanski šoli Rudolf Pečjak; za stalno strok. učiteljico istotam Ana Pečjak-Kamenskova, za stalnega strok. učitelja istotam Leopold Kerne, za stalno strok. učiteljico istotam Katarina Černivčeva; na deški mešč. šoli v Krškem za stalno učiteljico Marija Tavčarjeva; na drž. moškem učiteljsišču v Ljubljani za učitelja petja in glasbe Radovan Prosenec; na drž. ženskem učiteljsišču v Ljubljani za učitelja petja in glasbe Adolf Gröbning (poslednji trije z ukazom).

Učiteljska imenovanja v mariborski oblasti.

Imenovani so: Ivan Ferk pri Sv. Juriju ob Pesnici, Adolf Klavora v Vitanju, Josip Kincl v Slivnici, Makso Kos v Zibiki, Adolf Poljanec pri Sv. Martinu pri Vurbergu, Ant. Vrabl v Križevcih pri Ljutomeru, Erna Kilerjeva v Ljubnu pri Celju, Anuša Mrovletova iz Hajdine pri Ptujju k Sv. Bolfenku na Kogu.

Po členu 71. urad. zakona so imenovani: V Celju na deški meščanski šoli za stalnega učitelja Fran Čilenšek. V Mariboru na II. deklški meščanski šoli za stalno učiteljico Marija Stravsova. V Slovenjgradcu za stalnega učitelja mešč. šole Karel Sovre; istotam za stalno učiteljico Regina Gobec. V Šoštanjju za stalno učiteljico mešč. šole Pavla Miklavc. V Mariboru za stalnega sreskega pomož. učitelja Fran Bratož. V Hočah za stalnega šol. upravitelja Anton Mušič. V Prevaljah za stalnega šol. uprav.

Karel Dobršek. V Šoštanjju za stalno učiteljico Mila Skala-Borštner. V Mozirju za stalno učiteljico Pavla Bergant-Pestotnik. V Ormožu za stalnega učitelja Rihart Papst; istotam za stalno učiteljico Ida Rajšp-Stoček; istotam za stalno učiteljico Marija Papst-Majcen. V Ptujju za stalnega učitelja Martin Šterk; istotam za stalno učiteljico Marija Šterk-Jurca. V Dolnji Lendavi za stalnega učitelja Ivan Czepa. V Lipi za stalnega šol. uprav. Janko Ozmec. V Mariboru za stalno učiteljico na I. deški mešč. šoli Milica Jugova; za stalno učiteljico II. dekl. mešč. šole Marija Lorberjeva. V Ormožu za stalno učiteljico na mešč. šoli Olga Lorberjeva. V Ptujju za stalnega učitelja na mešč. šoli Janko Pertot. Pri Sv. Juriju ob Pesnici za stalnega učitelja Štefan Blažič. Pri Sv. Martinu pri Vurbergu za stalnega učitelja Anton Lazar. V Selnici ob Dravi za stalno učiteljico Marija Fabijanová; za stalno učiteljico istotam Marija Filipičeva. V Hočah za stalno učiteljico Marija Mušič-Blažičeva. V Pod Veliki za stalnega uprav. Dražo Rustja. V Poljčanah za stalnega učitelja Iv. Kovič. V Rušah za stalnega učitelja Jernej Černko. V Guštanjju za stalnega učitelja Joško Zega. V Marenbergu za stalno učiteljico Pavla Frassova. V št. Ilju pod Turjakom za stalno učiteljico Antonija Artelova. V Topolšici za stalnega uprav. Alojzij Menhart. V Novi Štifti za stalnega uprav. Igo Hauptman. V Celju za stalnega učitelja deške osnovne šole Viktor Kovač. V št. Juriju pri Celju za stalno učiteljico Marija Zdolskova. V Ljubečini za stalnega uprav. Ernest Tirana; za stalno učiteljico istotam Franja Tiran-Krofličeva. V Loki pri Zusmu za stalno učiteljico Jakobina Peihajeva. V Pristavi za stalnega uprav. Avgust Schönweter. V Rogatcu za stalno učiteljico Cilka Cvetkova. Pri Sv. Roku ob Sotli za stalnega uprav. Zdravko Sotošek. Pri Sv. Barbari v Haložah za stalnega uprav. Janko Fabič; za stalno učiteljico istotam Zinka Visenjakova. Na Bregu pri Ptujju za stalnega učitelja Alfonz Mazlu. V Cirkovcih za stalnega učitelja Iv. Križaj. V št. Janžu za stalnega uprav. Fran Jarc. Pri Sv. Lenartu ob Veliki Nedelji za stalnega učitelja Milan Megla; za stalno učiteljico istotam Ilka Kosijeva. Pri Sv. Marku niže Ptujja za stalno učiteljico Ema Janežičeva; za stalno učiteljico Blanka Belšak. V Ptujju za stalno učiteljico ženske osnov. šole Štefka Jeršetova. V Središču za stalno učiteljico Anda Vittori-Lemanova. V Cvenu za stalnega uprav. Matej Vuderl. V Mietsdorfu za stalno učiteljico Alojzija Rusova. V Veržeju za stalno učiteljico Roza Pavličeva. V Gederovcih za stalno učiteljico Angela Rusanov-Kallatova. V Gerlinčih za stalno učiteljico Helena Čučkova. V Krupljiniku za stalnega uprav. Janko Droč; za stalno učiteljico istotam Hortenzija Droč-Vugova. V Moštjancih za stalnega uprav. Bernard Klanšek. V Murski Soboti za stalno učiteljico Ema Lapajne-Andrejčičeva. V

Velikih Dolencih za stalnega uprav. Fran Venta. V Beltincih za stalno učiteljico Emilija Azmanova. V Dolnji Lendavi za stalnega uprav. Josip Birs. V Dolgi vasi za stalno učiteljico Julka Zaunfuchs. V Peteševcih za stalno učiteljico Terez. Tanajeva.

Upokojeni so: Anton Funtek, profesor drž. moškega učiteljskega v Ljubljani; Fran Suher, profesor istotam; Josip Verbič, profesor drž. ženskega učiteljskega v Ljubljani; Rajko Mežan, šol. upravitelj v Verdrenju; Olga Cvahte, učiteljica v Mariboru; Mara Mikuluš, učiteljica pri Sv. Andražu v Halozah.

† **Franc Stergar.** Dne 19. julija t. l. je umrl Franc Stergar, nadučitelj pri prosvetnem oddelku velikega župana ljubljanske oblasti. Rojen je bil l. 1869. v Kanalu na Goriškem. Pred izbruhom italijanske vojne je služboval v Desklah, od l. 1919. pa je bil prideljen višjemu šolskemu svetu v Ljubljani. Tu je bil vsakemu dober tovariš in svetovalec. Blag mu spomin!

Prošnje za priznanje stalnosti. Stalnost po čl. 14., 18., 26., 54. in 56. urad. zakona; priznanje in nakazilo 4. skupine položajne plače. Glasom odloka ministrstva prosvete z dne 30. marca 1925, O. N. br. 16.847 («Osnovna Nastava» br. 12., str. 343) mora vsak učitelj (-ica) zaprositi po treh letih službovanja (če je v tem času napravil usposobljenostni izpit) za prevedbo iz začasne v stalno službo. Zaprostiti je za to prevedbo s 1. dnem po dopolnitvi treh letih službe, oziroma s prvim dnem po položenem praktičnem izpitu, če se je ta napravil po 3 letih službovanja. Obrazce (tiskovine) za te prošnje je založila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Tiskovina je na celi poli, da služi obenem za ovitek in stane 1 Din. Prošnji za priznanje stalnosti je priložiti dva izvoda potrdila o službeni dobi in službovanju, 1 prepis rešenja o razvrstitvi po novem zakonu ali sprejemni dekret (to velja za one, ki niso bili razvrščeni — vojaki, novinci) in 1 prepis usposobljenostnega izpričevala.

Pri prošnjah, ki jih vloga učiteljstvo za napredovanje, se opaža, da imajo mnogi v svojih rešenjih napačno všteta službena leta za napredovanje, da pa teh rešenj niso vrnil ministru prosvete v popravilo. Taka rešenja ministru prosvete, ko zazna pogršek, uniči in izda nova rešenja, po katerih se često šteje manj let službe. V tem slučaju mora dotična učna oseba vrniti, ako je po prvotnem rešenju prejela odveč. Da se obvaruje teh neprilik, se učiteljstvo v lastnem interesu opozarja, da pogleda svoja rešenja in nepravilna takoj vrne s prošnjo za popravilo. Štejejo se v službeno dobo po čl. 137. urad. zakona za penzijo vsa v efektivni službi prebita leta; za napredovanje pri onih, ki niso v prvih treh letih položili praktičnega izpita, štejejo le tri leta do prvega dne meseca po položenem izpitu (čl. 54. urad. zak.).

Povišek na plači. Z ozirom na čl. 262. finančnega zakona naj se prosi za povisek na plači šele po dospelosti teh, ali k večjemu ½—1 mesec pred dospelostjo.

Stanarina državnih uslužbencev. Z ozirom na nejasnost čl. 38. urad. zakona je finančno ministru podalo naslednje pojasnilo: Ako sta mož in žena uslužbena v raznih krajih v isti politični občini, jima pripada le ena stanarina brez ozira na to, ali imata skupno gospodinjstvo; v slučaju pa, ako sta mož in žena uslužbena v raznih političnih občinah, jima pripadata dve stanarini, četudi imata morebiti zaradi bližine dotičnih krajev skupno gospodinjstvo.

Kadrška službena doba in državni nameščenci. Državni uslužbenci, ki so odslužili kadrski rok pred vstopom v državno službo, in ki niso napravili prošnje za štetje te dobe na državni svet, naj pošljejo prošnje na ministru v Beograd, da se jim prizna kadrška službena doba v napredovanje in pokojnino. Prošnjo je vložiti službenim potom in v njej izrecno navesti, da dotični ni svoječasno vložil pritožbe na državni svet. V smislu čl. 128. urad. zakona je omenjena prošnja kolka prosta, kar je v prošnji (na zgornjem robu) navesti.

Pritožbe na državni svet. Tožbe na državni svet se morajo vlagati neposredno, ne potom nižjih oblasti. Priporočati je, da se pošiljatev odda priporočeno (rekomandirano) proti povratnici in na naslov: Državni Svet, Beograd. Pritožbo in priloge je vlagati vselej v 2 izvodih. Glede pritožbe radi nepravilnih prevedb glej v »Slov. Učitelju« leta 1924., št. 5/6, str. 103.

Ivan Filipović, prvak in vodja hrvatskega učiteljstva, je bil rojen leta 1823., umrl l. 1895. Ob njegovi rojstni stoletnici mu je bila v spomin posvečena 1. in 2. številka »Hrvatskega Učitelja« v Zagrebu. Učiteljstvo je Ivan Filipović opominjal sledeče: »Učitelj je pozvan ne samo da širi prosvetu medu narodom, nego da bude i apoštolom mira, ljubavi i bratimstva medu ljudmi. Tko mržnju sije, ne može drugo no da žanje opet mržnju i progonstvo.«

Brez kruha. V Nemčiji je točasno 32.000 mladih učiteljev in učiteljic brez službe. Reveži so in si ne morejo pomagati. Nekateri so se oprijeli dela v rudokopih, drugi delajo kot dninarji pri napeljavi novih cest; drugi so se lotili rokodelstva kot vavenci. Za rešitev katoliškega učiteljstva se je osnoval poseben odbor. A. Č.

19.000 članic šteje Društvo katoliških učiteljic, ki je imelo meseca julija t. l. svoj 40. občni zbor v Freiburgu na Badenskem. Kako vpoštevalo katol. učiteljstvo drugod, naj navedemo naslednje podatke: Mesto je dalo napraviti pred kolodvorom velik slavolok v obliki mogočnega portala. Zboro-

valno dvorano je dalo okrasiti z zelenjem in zastavami, zvonik stolne cerkve, ene najlepših v Nemčiji, pa razsvetliti. Apostolski nuncij, več škofov in nadškofov je poslalo tople pozdrave brzojavnim potom. Tudi državni minister za notranje zadeve in minister za prosveto sta pisмено pozdravila skupščino. Katoliška učiteljska zveza kakor tudi mnogo drugih organizacij je bilo zastopanih na zborovanju po svojih odposlancih. — To je okvir zborovanja. Jedro pa je bilo vprašanje: »Kako hočemo svojo nalogo glede katoliške vzgoje deklic kot katoliške učiteljice uresničiti v nižjih in višjih solah pa tudi v učiteljskih?« A. Čadež.

ZAKON O STANOVANJH.

(Dalje.)

Člen 4.

Izpreminjanje stanovanj v poslovne prostore je prepovedano, razen če preuredi lastnik z odobritvijo stanovanjskega sodišča prve stopnje del svojega stanovanja v lastni hiši v poslovne prostore.

Osebe, ki store to brez odobritve zgoraj omenjenega sodišča, morajo postaviti stanovanje v prvotni stan ter se poleg tega kaznujejo v denarju od 5000 do 50.000 dinarjev. Če lastnik ne postavi stanovanja v odrejenem roku v prvotni stan, izvrši oblastvo to ob njegovih stroških in lastnik se kaznuje za to z 20.000 dinarji. Rok za to odredi stanovanjsko sodišče prve stopnje.

Člen 5.

Nihče ne sme imeti istočasno dveh stanovanj v enem kraju; če spada tudi samo eno takih stanovanj pod odredbe tega zakona, se postopa z njim kakor s praznim stanovanjem.

Člen 6.

Najemnik v starih zgradbah z ugodnostjo člena 12. tega zakona ne sme biti, kdor ima hišo v istem stanovašišču bodisi na svoje ime, bodisi na ime sveje žene ali svojih otrok, ki stanujejo skupaj z njim.

Člen 7.

Zamena stanovanja je dovoljena, če pristaneta na to tudi lastnika dotičnih zgradb.

Člen 8.

Prepovedujejo se podnajemi vsega stanovanja kakor tudi stanovanjskih delov.

Dopušča se podnajem samo ene sobe najemnikom, ki stanujejo stalno v prebivališču.

To oddajo v podnajem sme učiniti najemnik samo s pristankom hišnega lastnika; s tem pristankom se mora določiti, koliko podnajemnine na mesec bo plačeval najemnik lastniku.

Če se lastnik in najemnik o tem ne sporazumeta, odloči stanovanjsko sodišče prve stopnje, koliko podnajemnine na mesec mora najemnik plačevati lastniku.

Pri tem oceni sodišče, koliko podnajemnine se more dobiti od podnajemnika, ne glede na ceno, ki bi jo navedel najemnik,

ter odredil po taki cenitvi najemniku odstotek plačila.

To plačilo sme znašati 20 do 30% podnajemnine.

Najemnik, ki postopa zoper to, se kaznuje z izselitvijo. Najemnikova izselitev na kakršnikoli podstavi ima za posledico izselitev podnajemnikovo, kar velja tudi za osebe, omenjene v členu 12. tega zakona.

Člen 9.

Neodpovednost v starih zgradbah uživajo po odredbah tega zakona najemniki stanovanj, naštetih v členu 12. tega zakona.

Člen 10.

Lastnik ima pravico odpovedati samo:

- Če je stanovanje njemu ali njegovim oženjenim sinovom ali omoženim hčeram potrebno za osebno prebivanje.
- Če je treba podreti staro zgradbo, da se sezida nova, ki mora imeti 50% stanovanjskih prostorov več nego stara zgradba.

Zidanje novih nadstropij se po tem členu ne smatra večje za postavljanje novih zgradb na mesto starih.

Dokler se grade nova nadstropja, mora lastnik tehnično popolnoma zavarovati prebivanje najemnikov v spodnjih nadstropjih. Vendar se kljub temu dovoljuje lastniku, da sme odvzeti najemniku samo one dele prostorov, ki so nezogibno potrebni za napravo stopnic, da se dobi zveza z novimi nadstropji in prizemljem, če jih ni. Prav tako sme dovoliti izjemoma in samo v skrajnih primerih stanovanjsko sodišče prve stopnje začasno, delno ali popolno izselitev najemnikov v zgradbah, na katerih se postavljajo nova nadstropja, če se pokaže, da jih je popolnoma nemoogoče izvesti, ako se izdatneje ne okrepe zidovi in izdatneje ne izpremene konstrukcije v spodnjih nadstropjih. Vendar pa se dovoljuje začasna najemnikova izselitev v takih primerih, samo če predstavlja zgradba z novo dozidavo očitno korist glede na pridobitev dosti večjih stanovanjskih prostorov ali lokalov, ako gre za zgradbe za opravljanje kakšnega obrata. Stanovanjsko sodišče prve stopnje odredi tudi rok, kdaj naj se najemnik vseli v prejšnje prostore, ki se ne smatrajo za nove, na podstavi vsestranskega pregleda stanovanja in tehničnih podatkov. Sodišče oceni tudi vprašanje, ali in koliko mora lastnik trpeti izdatke za najemnikovo izselitev, pri čemer upošteva ekonomsko moč lastnikovo in najemnikovo, kar vpiše v odločbo o izselitvi.

- Če mora lastnik glede na število in prirastek rodbinskih članov in na druge rodbinske razmere razširiti stanovanje, ki ga že ima v svoji hiši.
- Če najemnik ne plača dolžne najemnine v dveh mesecih.

d) Če izkorišča najemnik najemno imovino zoper njen namen ali če jo namenoma kvari ali jo kvari iz ponovljene velike nemarnosti ob uporabi in na očitno škodo lastnikovo.

e) Če žive najemnik ali njegovi domačini ali podnajemnik v stanovanju nemoralno ali pohujšljivo ali če dopuščajo, da žive tako drugi, ali če s svojim ponašanjem v stanovanju ali njegovem okolju otežujejo prebivanju lastniku ali drugim najemnikom v isti zgradbi.

f) Če se razžali čast ali poškoduje telo lastniku ali njegovim odraslim domačinom, bodisi po najemniku, bodisi po njegovih odraslih domačinih, razen če je to lastnik povzročil.

V primerih, določenih pod a), b) in c), je rok za najemnikovo izselitev mesec dni, pod e), d), e), in f) pa 15 dni; ta roka se štejeta v vseh zgoraj navedenih primerih od dne, ko je postala odločba o veljavnosti odpovedi izvršena.

V primerih odpovedi po točkah a), b) in c) se najemnikova izselitev ne sme izvršiti, dokler se mu ne dodeli drugo stanovanje, najkasneje pa v šestih mesecih od dne, ko je postala sodna odločba izvršna.

Če je bila hiša kupljena kasneje nego dne 1. novembra 1918, se odredi rok za izselitev po točkah a) in c) najemnika iz člena 12. s tremi meseci, štetimi od dne, ko se je priobčila odločba stanovanjskega sodišča prve stopnje.

Odpovedi stanovanj po točkah a) in c) tega člena se vrše prvenstveno ekonomski močnejšemu najemniku, če ima lastnik več stanovanj oddanih v najem v isti ali drugi svoji hiši.

Od dne 20. decembra do dne 20. januarja prisilna izselitev ni dopustna.

Če lastnik ne postopa po točkah a), b) in c) tega člena tako, kakor in ob kakršnih pogojih je odpovedal stanovanje, se kaznuje v denarju od 5000 do 20.000 Din, dotična stanovanja pa se smatrajo za izpraznjena in stanovanjsko sodišče prve stopnje razpolaga z njimi. Prvenstvo do teh stanovanj imajo najemniki, ki so se izselili iz njih.

Člen 11.

Višina najemnine se določa s pogodbo med najemodajalcem in najemnikom.

Izjeme so dopustne v primerih, ki jih določa člen 12. tega zakona.

V teh primerih je osnovna cena ona, ki se je plačala meseca julija 1914 ali bi se bila plačala o tem času.

V onih delih kraljevine, kjer se je plačevala pred vojno najemina v kronah ali perperjih, se računski osnovna cena v istem znesku v dinarjih.

Ob nesporazumu odredi višino najemnine stanovanjsko sodišče prve stopnje za osebe iz člena 12. tega zakona.

Člen 12.

Če se najemnik glede najemnine ne pogodi z najemodajalcem in če gre za stanovanje z največ štirimi sobami, je najemna enaka osnovni ceni iz člena 11., pomnožena s 6; če pa ima stanovanje več nego štiri sobe, se pomnoži osnovna cena z 9, in sicer, ako so najemniki:

1. aktivni drž. uradniki, častniki, podčastniki, uslužbenci, služitelji, njih vdove in rodbine, izvzemši uradnike ali častnike, ki so zdravniki, inženjerji, zobni zdravniki, veterinarji in arhitekti, ako imajo pravico do svobodne prakse in ako jo izvršujejo;

2. upokojeanci in upokojenke, vdove upokojeancev in njih rodbine, izvzemši upokojeance, ki so odvetniki, in izvzemši upokojeance: zdravnike, zobne zdravnike in arhitekta, ako izvršujejo prakso;

3. duševni delavci, kakor književniki in umetniki (slikarji, pesniki, gledališki igralci, časnikarji i. dr.);

4. duhovniki vseh stopenj priznanih ver in njih vdove in rodbine;

5. vojni invalidi in njih rodbine;

6. vojne vdove in rodbine oseb, padlih, umrlih in onesposobljenih v vojni, ki so slabega ekonomskega stanja;

7. vsi oni obrtniki, ki ne delajo na svoje ime in tudi nimajo svojih delavnic, nego delajo pri drugih ter žive ob mesečni plači ali dnevnic, nadalje oni obrtniki in mali trgovci, ki delajo sami ali z enim vajencem, prav tako pa tudi njih vdove in rodbine;

8. uradniki, pomočniki, namesčenci, uslužbenci, ali služitelji privatnih, trgovskih ali delniških, industrijskih in drugih podjetij, ki delajo za plačo in katerih mesečna plača ne presega 3000 Din, izvzemši one, katerih podjetja imajo zgradbe, sezidane za nastanitev svojih pisarn in stanovanj za te osebe, ne glede na to, ali oddajajo ta podjetja prostora za nastanitev svojih uslužbencev ali jih dajo v najem za rento;

9. fizični delavci in fizične delavke vseh poslov in podjetij in njih vdove in rodbine;

10. uradniki in služitelji pri vseh napravah milodarnih ustanov in dobroteljskih napravah;

11. uradniki, uslužbenci in služitelji samoupravnih oblastev.

Če imajo poedine osebe teh vrst razen plače z dokladami, pokojnine, invalidnine, dnevnic, tudi druge stalne dohodke, se pomnoži osnovna najemina, in sicer: ob tem letnem dohodku preko 40.000 Din z 9, ob tem letnem dohodku preko 60.000 Din z 12; če pa imajo stanovanja preko štirih sob, se pomnoži v obeh primerih s 15.

O tem, ali spada kdo med osebe, našteje v tem členu, odloča stanovanjsko sodišče prve stopnje. (Nadaljevanje bo sledilo.)

Ustanovimo učiteljski pevski zbor!

Moderne zborovske skladbe zahtevajo glasbeno naobraženih pevcev, ki se lahko

ne glede na tehnične in harmonične težkoče umotvorov pogloblje v njihovo vsebino. Naj-inteligentnejše in najboljše pevce moramo iskati med učiteljstvom. Zato more tudi zbor, ki bi mu tvorilo jedro učiteljstvo, gojiti moderno glasbo kar najuspešneje. Dokaz temu zbor učiteljev v Jul. Benečiji, ki se je v nekaj letih popolnoma uveljavil ne le pri rojakih, temveč tudi pri Italijanih samih. Dejstvo, da je našla slovenska pesem vse priznanje pri naših narodnih sovražnikih, je izredno velik uspeh ne glede na to, da nudi pesem pomoč tudi našim zatiranim bratom. Kaj premore dobro organiziran učiteljski zbor, priča tudi zbor moravskih učiteljev. Delovanje tega zbora je bilo tako uspešno, da je odločilno vplivalo na produktivno češko glasbeno umetnost. Odprl je skladateljem nove perspektive in nastale so mogočne, širokoptezne zborovske skladbe z instrumentalno izpeljanimi glasovi, ki so v čast vsemu češkemu narodu. Ta zbor je bil tudi eden glavnih činiteljev, ki je pomagal dvigniti ugled češkega naroda na podij svetovne kulture.

Pri nas čaka nešteto krasnih skladb moderne koncepcije na izvajanje. Pretežke so za naše zборе, ne bi pa bile pretežke za zbor glasbeno naobraženih pevcev. Zato je dolžnost našega učiteljstva, da tu zastavi svoje moči in pomaga moderni slovenski pesmi na noge.

Učiteljstvo je dosedaj mnogo storilo za prosopeh glasbene umetnosti. Iz njegovih vrst je izšla cela vrsta glasbenikov, dandanes je veliko zborov v rokah učiteljev. Tudi med produktivnimi glasbeniki zavzemajo učitelji prva mesta. Koliko več bi učiteljstvo med narodom šele lahko storilo, če bi imelo priliko, uriti se v skupnem pevskem zboru! Ostalo bi v stalnem stiku z glasbenim svetom, zasledovalo bi razvoj glasbe in pridobilo mnogo glasbenega znanja, ki mu ga ni mogla nuditi šola v kratkem času študija. Edina ovira je oddaljenost pevcev od skupnega centra. V tem oziru naj nam bodo zopet vzor tovarišice in tovariši na Gorškem, ki so pod neprimerno težjimi razmerami ustanovili svoj zbor in vztrajajo na začrtani poti kljub največjemu političnemu terorju in gmotnim žrtvam.

Društvo učiteljev glasbe v Ljubljani si je stavilo nalogo, da organizira pod svojim okriljem zbor učiteljev, in vabi vse, ki imajo voljo, k sodelovanju. V prvi vrsti reflekti-

ramo na one, ki morejo v tehničnem oziru sami svoj glas naštudirati in imajo primeren pevski organ. Prijave z navedbo glasu in natančnega naslova sprejema do 15. avgusta društveni tajnik A. Gröbming, Cojzova cesta 9. Podrobna navodila pošljemo vsem priglašnim pevkam in pevcem med 15. in 25. avgustom. Naše društvo in zbor imata pred očmi samo kulturnoglasbene cilje, zato izključujeta vsako politiko. Računamo pa z ozirom na kulturno zgodovino našega učiteljstva, ki je na vseh poljih stalo vedno v prvih vrstah, da bo tudi sedaj zastavilo vse moči v povzdigo slovenske pevske umetnosti.

V Ljubljani, julija 1925.

Za društvo učiteljev glasbe:
Marko Bajuk, predsed.; A. Gröbming, tajnik.

Trgovina Ivan Gajšek v Ljubljani, Sv. Petra cesta 2, je izročila Somškovi zvezi 222.50 Din kot izkupiček od prodanih zvezkov in drugih šolskih potrebščin. Priporočamo to tvrdko tudi drugim šolam, da kupujejo pri njej zadevne potrebščine. Pri naročilih naj se sklicujejo na članstvo »Slomškove zveze«, ker le tako dobi zveza 5% od prodane vsote.

Sklad Slomškove zveze.

Habe Marija, učiteljica 25 Din; Kamniška podružnica Slom. zveze za blok št. 2 100 Din; Kristan Srečko, šolski uprav. za blok št. 19 50 Din; Ojstriš Anica, mešč. šol. učiteljica 20 Din; Fatur Apolonija, učiteljica 10 Din; Černe Helena, učiteljica 10 Din; Zemme Frančiška, mešč. šol. ravn. v pok. 10 Din; Šerc Marija, učiteljica v pok. 10 Din; Štupca Marija, profesorica v pok. 100 Din; Obrsnu Petra, učiteljica 10 Din; Štrus Ivana, učiteljica 10 Din. — Skupaj 355 Din.

Položnice za mesečne prispevke. K tej številki so priložene čekovne položnice, da v smislu sklepa zadnjega obnega zbora vsak član mesečno pošlje po 5 Din za naš učiteljski naraščaj. Zaradi posebne evidencije uporabljati samo te položnice.

Listnica upravnitva. Ker je nastopilo novo šolsko leto, prosimo zaostale naročnike, da poravnajo takoj naročnino, da jih ne bo treba terjati in napravljati nepotrebnih stroškov.

Darujte za sklad!

»Slovenski učitelj« izhaja v začetku vsakega meseca. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica št. 5/I. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravištvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fortunat Lužar.
Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.